

DE MILITAIRE SPECTATOR

waarin opgenomen de Officiële Mededelingen
van het **MINISTERIE VAN OORLOG**

Directeur: J. MOORMAN, Reserve Kolonel tit. der Grenadiers
Redactie: W. DEN TOOM, Commodore Koninklijke Luchtmacht
B. KONING, Kolonel van de Generale Staf
E. J. C. VAN HOOTEGEM, Kolonel van de Generale Staf
J. G. J. VAN DER HULST, Majoor der Artillerie

Abonnement f 3 per kwartaal. Buitenland f 15 p. jaar. Losse ex. f 1.25. NADRUUK VERBODEN
MOORMAN's PERIODIEKE PERS N.V., Zwarteweg 1, Den Haag. Tel. 18.23.55, Postrek. 44.715

Inhoud

Officiële Mededelingen van het Ministerie van Oorlog

Uit de Landmacht- en Luchtmachtorders	404
Mededelingen van de Chef van de Generale Staf	404

Redactioneel gedeelte

Beschouwingen over legervorming, door D. B. de Jong, Luitenant-Kolonel van de Infanterie	406
Deponeren en delegeren van gelden in oorlogstijd, door J. G. P. de Gilde, Luitenant-Kolonel der Militaire Administratie	433
De compagnie Commandotroepen, door J. J. M. Antonietti, Kapitein der Infanterie	436
Enige groepspsychologische aspecten van de militaire groep op het gevechtveld, door H. A. van Renesse, Majoor K.N.I.L. b.d. Psych. Cand.	441
Nieuwe Uitgave	448
Uit de Buitenlandse Vakpers	450

DE MILITAIRE SPECTATOR, 125e Jaargang nr 9, 403—454, Den Haag, sept. 1956

DE MILITAIRE SPECTATOR

waarin opgenomen de Officiële Mededelingen
van het **MINISTERIE VAN OORLOG**

Directeur: J. MOORMAN, Reserve Kolonel tit. der Grenadiers
Redactie: W. DEN TOOM, Commodore Koninklijke Luchtmacht
B. KONING, Kolonel van de Generale Staf
E. J. C. VAN HOOTEGEM, Kolonel van de Generale Staf
J. G. J. VAN DER HULST, Majoor der Artillerie

Abonnement f 3 per kwartaal. Buitenland f 15 p. jaar. Losse ex. f 1.25. NADRUUK VERBODEN
MOORMAN'S PERIODIEKE PERS N.V., Zwarteweg 1, Den Haag. Tel. 18.23.55, Postrek. 44.715

Inhoud

Officiële Mededelingen van het Ministerie van Oorlog

Uit de Landmacht- en Luchtmachtorders	404
Mededelingen van de Chef van de Generale Staf	404

Redactioneel gedeelte

Beschouwingen over legervorming, door D. B. de Jong, Luitenant-Kolonel van de Infanterie	406
Deponeren en delegeren van gelden in oorlogstijd, door J. G. P. de Gilde, Luitenant-Kolonel der Militaire Administratie	433
De compagnie Commandotroepen, door J. J. M. Antonietti, Kapitein der Infanterie	436
Enige groepspsychologische aspecten van de militaire groep op het gevechtveld, door H. A. van Renesse, Majoor K.N.I.L. b.d. Psych. Cand.	441
Nieuwe Uitgave	448
Uit de Buitenlandse Vakpers	450

DE MILITAIRE SPECTATOR, 125e Jaargang nr 9, 403—454, Den Haag, sept. 1956

Officiële Mededelingen van het MINISTERIE VAN OORLOG

UIT DE LANDMACHT- EN LUCHTMACHTORDERS

Nr 56615 — Squadronemblemen

Punt 3 van luchtmachtorder nr 55578 (opgenomen in het maartnr 1956, blz. 95) dient als volgt te worden gewijzigd:

Het squadronembleem kan — anders dan in geval van oorlog of bij mobilisatie — worden aangebracht op:

- a. de vliegtuigen welke organiek tot het squadron behoren. Omtrent de wijze van aanbrengen verstrekt de Chef van de Luchtmachtstaf nadere richtlijnen;

- b. het squadrongebouw.

Voorts kunnen de squadronemblemen dienen ter verfraaiing van het interieur van messes, kantines e.d.

Het aanbrengen van het embleem op andere dan hierboven genoemde rijkeigendommen is niet geoorloofd.

Aanvulling.

REGISTRATIENUMMERS.

Als afkorting voor registratienummers (zie LaO nr 56124 en LuO nr 56598, opgenomen in het aug.nr 1956) dient te worden gebruikt „nrnr”.

Mededelingen van de CHEF VAN DE GENERALE STAF

OPGAVE VAN VERSCHENEN VOORSCHRIFTEN ENZ.

VS 2-1358/2 Opleidingsgangen deel 2 - Onderofficieren.

VR 5-108 Beladingslijst van een pontonbrug compagnie (tankbrug KL. 60).

TH 9-345 Bediening en onderhoud door de gebruikende eenheden van de Jeep M38A1, ¼ ton, 4 x 4, 24V (codenr 49.2549).

VS 9-535/1 Mitrailleur Browning .50 inch M2HB - deel 1 - Wapenleer.

Dit voorschrift is bestemd voor gebruik bij alle wapens en dienstvakken (ook de Lucht doelartillerie).

Hiermee vervalt voorschrift 1544-1 en 1A. Dit voorschrift is een deel van een serie die verder nog bestaat uit „Deel 2 - Schietvoorschrift” (reeds verschenen) en „Deel 3 - Opleiding”.

TH 11-51 Erratum op „Voortplanting van radiogolven, antennes en frequentiekeuze”.

TH 11-301 Radar-Antistoringmaatregelen

(Confidentieel). (Voorschrift A8054 A en B vervalt hiermede).

TH 11-355 Kabellegtoestel RL-31, RL-31-B en RL-31-C. (Voorschrift 1617 vervalt hiermede).

VTH 706 Afregelindicator I-210-A t/m E.

VTH 11-707 Oscillator VO-6-A t/m E.

VS 14-2611/3 Verzamelde bepalingen t.b.v. het voeren van een zelfstandige en een ondergeschikte administratie. Ondergeschikte administratie deel 3 - Hoofdstuk 12 t/m 20.

VR 55-151 Aanwijzingen Spoorwegvervoer. Laden en lossen.

VB/Alg/V-7 Verantw.bulletin (behorende bij Voorschrift 1326-V) „Het invullen van het uitgiftebewijs (L.Form. 14407) 2e druk (1e druk vastgesteld door CGS dd. 18-6-'55 vervalt).

VB/10/V-12 Verantw.bulletin (behorende bij Voorschrift 1326-V) „Verstrekking van PSU-artikelen bij opkomst voor herhalingsoefeningen”.

— 3e Opgave van wijzigingen op „Epidiascoopkaarten”.

Deze wijziging is een nieuwe inhoudsopgave, bijgewerkt t/m de 5e aanvulling en komt in de plaats van die, verstrekt bij de 2e opg. v. wijzigingen.

— 3e, 4e, 5e, 6e en 7e Opgave van Wijzigingen en aanvullingen op „Lijst van kracht zijnde SNL's, TH's en TM's (uitgave december 1955).

Wandplaat 9-415/1 Kanon 40 mm AA M1 op affuit M2A1 (vergroting van SK 172) 2e druk. (WP 5740 vervalt hiermede).

IK 5-129 (Instructiekaart) Route verkenning. (IK 191 vervalt hierdoor).

SK 9-205 Smeerkaart Trekker M5, 13 ton, volrups, codenr 09-2397; Trekker M 5A1, 13 ton, volrups, codenr 09-2398;

Trekker M 5A3, 13 ton, volrups, codenr 09-2400.

SK 9-260 Smeerkaart Volkswagen 4 x 2 auto, personen-, 4 x 2, 4 zits, lichte, codenr 49-0290.

SK 9-261 Smeerkaart voor de Ford Consul, codenr 49-0293.

SK 9-330 Smeerkaart Oplegger 10 ton, 4W, DL DAF-YTT 1004.

CURSUSSEN

B. Cursussen van de Inspecteur der Infanterie.

Nr 30-12 De Tirailleurcic in de aanval.

De legerleiding stelt er prijs op vast te stellen, dat het adverteren in dit tijdschrift uiteraard het verkrijgen van voorkeur voor leveranties aan de Koninklijke landmacht of aan de Koninklijke Luchtmacht niet kan inhouden.

Einde van de Officiële mededelingen van het Ministerie van Oorlog.

BETALING ABONNEMENT

4e KWARTAAL 1956

Tot 7 oktober a.s. bestaat gelegenheid het abonnement voor het 4e kwartaal 1956 à f 3,— te voldoen per postwissel of door overschrijving op postrekening No. 44715 ten name van Moorman's Periodieke Pers N.V. met vermelding: „abonnement De Militaire Spectator, 4e kwartaal 1956”.

Wie na 7 oktober gireert is f 0,25 incassokosten verschuldigd, daar dan de kwitanties in omloop zijn.

**MOORMAN'S PERIODIEKE PERS N.V.
ZWARTEWEG 1, DEN HAAG**

Beschouwingen over legervorming

door D. B. DE JONG, *Luitenant-Kolonel van de Infanterie.*

Inleiding

1. Het komt mij voor, dat
 - a. een meer kritisch bezien van de artikelen van de militaire medewerkers van de verschillende dag- en weekbladen;
 - b. een gemakkelijker en met grotere belangstelling volgen van de *Memories van Toelichting/Antwoord* en van de debatten in de *Staten-Generaal* t.a.v. de opbouw en instandhouding van de strijdkrachten;
 - c. de belangstelling voor de *Nota inzake het defensiebeleid van 18 mei 1954* (aan de officieren van zee-, land- en luchtmacht door Z.E. de Minister van Oorlog en van Marine aangeboden met het oogmerk tot een beter begrip te geraken t.a.v. de eisen, welke aan het defensiebeleid en aan de opbouw van de krijgsmacht gesteld worden), wordt bevorderd, indien men zich een duidelijk beeld heeft gevormd van de achtergrond, waartegen zich de problemen, verbonden aan de opbouw en de instandhouding van de strijdkrachten, afspelen.
2. Juist nu, waar de problemen m.b.t. de mogelijkheden van de vorming van een tweede parate divisie en de mogelijke wijzigingen in de organisatie van een infanteriedivisie meer en meer in het middelpunt van de belangstelling zijn gekomen, lijkt mij een poging tot vermeerdering van de kennis, dan wel tot een opfrissen van eerder verworven kennis, van de verschillende aspecten aan de legervorming verbonden, nuttig.
3. Achtereenvolgens zullen de volgende onderwerpen van legervorming, dan wel onderwerpen in nauw verband hiermede staande, in beschouwing worden genomen:
 - a. de grondslagen van legervorming (met inbegrip van de stelsels van legervorming);
 - b. factoren van invloed op de legervorming;
 - c. de dienstplicht (in de ruimste zin);
 - d. vormingswijzen van onderdelen.

De grondslagen van legervorming

Algemeen

4. De grondslagen van legervorming zijn de volgende:
 - a. het defensiebeleid met de daaraan verbonden doelstelling van de strijdkrachten;
 - b. de financiële draagkracht;
 - c. het beschikbare personele en materiële potentieel;
 - d. de stelsels van legervorming.Deze grondslagen zullen hiernavolgend in het kort in beschouwing worden genomen.

Het defensiebeleid met de daaraan verbonden doelstelling

5. Het „defensie”beleid van de regeringen van de verschillende landen kan van zeer uiteenlopende aard zijn, waarbij als de twee uitersten kunnen worden beschouwd:

- a. het behoud van verkregen vrijheid, beschaving, welvaart, bodem, goederen en zelfstandig volksbestaan;
- b. het veroveren van de wereldheerschappij.

6. Stelt men zich de vraag, welke het huidige defensiebeleid van de *Westerse vrije volkeren* is, dan meen ik, dat de volgende, ruim gestelde formulering hierop het juiste antwoord geeft:

- a. te allen tijde en voor alles het oog gericht houden op de vrede;
- b. het handhaven en bevorderen van een duurzaam politiek bestel, van een (de welvaart bevorderende) economische bedrijvigheid en van een noodzakelijke defensieve kracht binnen het kader van de democratische instellingen;
- c. het verlenen van steun aan de pogingen, welke tot regionale, politieke, economische en militaire integratie leiden, waardoor de basis van de collectieve kracht verbreed wordt;
- d. de vorming van een doeltreffende strijdmacht, welke een agressie van totalitaire staten het hoofd kan bieden en waarbij deze noodzakelijke opbouw in een zodanig tempo plaats vindt, dat deze de economische krachten niet te boven gaat.

7. Het door de *Nederlandse Regering* in de loop van de jaren gevolgde defensiebeleid is uiteraard sterk beïnvloed geworden door de omstandigheden van het tijdsgewricht (internationale ontwikkeling; economische toestanden; sociale omstandigheden e.d.), door de in wezen weinig aan veranderingen onderhevig zijnde mentaliteit van het Nederlandse volk (waarbij in dit verband gewezen wordt op de sterk individualistische inslag) en door de geografische ligging van Nederland t.o.v. de potentiële vijand.

Hierbij zij het fundamentele verschil gememoreerd tussen het defensiebeleid van vóór en na de laatste Wereldoorlog, met name vóór de laatste Wereldoorlog de „neutraliteitspolitiek” en na de genoemde oorlog de samenwerking in NAVO-verband. Zelfs kan n.m.m. het hiervoor gestelde ruimer gezien worden, niet beperkt tot het defensiebeleid, maar als beleidsgrondslag in algemene zin.

8. Het huidige defensiebeleid van de Nederlandse Regering komt onder meer tot uitdrukking in de *doelstelling van de Nederlandse strijdkrachten*, welke als volgt in de Nota inzake het defensiebeleid van 27 Juni 1950 is omschreven en sindsdien ongewijzigd is gebleven:

- a. het in hoger geallieerd verband bestrijden van 's vijands landstrijdkrachten — ook wanneer zij door de lucht komen — waarvoor nodig zijn: eigen land- en daarmee samenwerkende tactische luchstrijdkrachten en eventueel zeestrijdkrachten;
- b. het bestrijden van 's vijands luchstrijdkrachten, waarvoor nodig zijn: eigen luchstrijdkrachten, luchtdoelartillerie en de bijbehorende waarschuwings- en directieorganen;
- c. het openhouden en beschermen van onze havens en zeeverbindingen, met inbegrip van het bestrijden van 's vijands zeestrijdkrachten voorzover daarvoor noodzakelijk en waarvoor nodig zijn: eigen zeestrijdkrachten (met inbegrip van de Marine Luchtvaart Dienst) en luchstrijdkrachten;
- d. zorgen, dat het achterland rustig blijft, waarvoor landstrijdkrachten nodig zijn.

9. Uit de in het vorig lid genoemde doelstelling voor de strijdkrachten kan de *doelstelling voor de landstrijdkrachten* worden afgeleid en welke in het kort als volgt kan worden geformuleerd:

a. deelname aan de uitvoering van bondgenootschappelijke defensieplannen met een zodanige macht aan personeel en materieel als redelijk van Nederland mag worden geëist, met inachtneming van de deelname van Nederland op het gebied van zee- en luchtmacht;

b. horizontale beveiliging van eigen en door Nederland lopende geallieerde verbindingslijnen, alsmede een aandeel in de verticale beveiliging in de vorm van luchtdoelartillerie;

c. horizontale beveiliging en deelname aan de verticale beveiliging van het eigen grondgebied tegen strategische overvaling, tegen lucht-aanvallen en tegen luchtlandingen, alsmede het optreden tegen de vijfde colonne;

d. handhaving van orde en rust (inwendige veiligheid).

10. In dit verband zij gewezen op een, in het bijzonder voor de strijdkrachten onderling, belangrijk aspect: de *verdeling van de beschikbare gelden* over de drie krijgsmachtonderdelen.

Zonder een oordeel uit te spreken over de al of niet juist te achten huidige verdeling van de beschikbare gelden, zou ik in deze willen volstaan met het noemen van een aantal hoofdfactoren, welke van grote invloed zijn op een juiste vaststelling van deze verdeling.

Bovendien zou ik hier willen wijzen op het feit, dat momenteel dit probleem in de verschillende NAVO-landen, in het bijzonder als uitvloeisel van de ontwikkelingsgang op het gebied van nucleaire wapens en geleide projectielen, een onderwerp van uitvoerige discussies vormt en het volgen van deze discussies in meerder opzicht als uitermate leerzaam kan worden geacht.

11. De in het vorig lid bedoelde hoofdfactoren, welke veelal in hun onderling verband moeten worden gezien, zijn n.m.m. de volgende:

a. de mate en aard van het gevaar, welke van de potentiële vijand dreigt (een relatief sterke land- en luchtmacht en een nog relatief zwakke zeemacht);

b. de meest doelmatig te achten verdedigingswijze tegen het sub a genoemde gevaar;

c. de op basis van de gekozen verdedigingswijze in geallieerd overleg vastgestelde defensieplannen;

d. de van geallieerde zijde gegeven c.q. nog te geven aanbevelingen m.b.t. de bijdrage der nationale regeringen in de verschillende sectoren van de sub c genoemde defensieplannen;

e. essentiële wijzigingen in — in uitvoering zijnde-opbouwplannen leiden in het algemeen tot een aanzienlijke reorganisatie met een daaruit voortvloeiende stagnatie in de opbouw en mogelijk zelfs tot een „waardeverlies” van reeds bestede gelden.

Financiële draagkracht

12. De financiële draagkracht wordt bepaald door het *evenwicht*, dat er moet bestaan tussen het verkrijgen, dan wel behouden van een zekere graad van welvaart en het vormen van een zodanig sterk militair apparaat, dat het behoud van verworven vrijheid, cultuur en welvaart verzekerd kan worden geacht.

Deze wisselwerking manifesteert zich in het bijzonder, indien — door welke oorzaken ook — het welvaartspeil daalt met als gevolg sociale onrust, veelal in de vorm van het economisch bestel bedreigende stakingen. Men ziet dan een sterke tendens op de militaire uitgaven in aanzienlijke mate te willen besnoeien met alle gevolgen vandien op het gebied van het moreel en de gevechtswaarde van de strijdkrachten.

13. In het algemeen is het zonder meer mogelijk op zuiver *militaire overwegingen* een verdedigingsplan te ontwerpen, waarvan verwacht kan worden, dat het een redelijke kans op succes biedt.

Aangezien evenwel met de uitvoering van een dergelijk plan, zeker in deze eeuw van de techniek, zeer grote financiële bedragen zijn gemoeid, is het zeer de vraag, of op grond van *economische overwegingen* de uitvoering van het plan wel mogelijk is.

En hiermede is dan één van de belangrijkste problemen op het gebied van de legervorming aan de orde gesteld: de verhouding tussen de *minimaal benodigde gelden*, voortvloeiende uit het militair noodzakelijk geachte en de *maximaal beschikbare gelden*, welke nog in economisch opzicht verantwoord kunnen worden geacht.

14. Uiteraard spelen bij de bestudering van het in het vorige lid gestelde probleem *vele factoren van verschillend karakter* een belangrijke rol, waarvan ik de volgende zou willen noemen:

- a. de mate van oorlogsdreiging en de verwachtingen ten aanzien daarvan in de toekomst;
- b. de geografische ligging t.o.v. de potentiële vijand;
- c. het noodzakelijk geachte tempo van opbouw;
- d. de politieke constellatie;
- e. de offerbereidheid van een volk;
- f. de bereidheid en het vermogen uit de lessen van het verleden de juiste conclusies te trekken;
- g. de omvang en de aard van de, al of niet tijdelijke, geldelijke en/of materiële hulp uit het buitenland.

Het beschikbare personele en materiële potentieel

15. Het *personele potentieel* wordt in hoofdzaak bepaald door de volgende factoren, welke later nog uitvoeriger in beschouwing zullen worden genomen:

- a. het beschikbare jaarlijkse contingent;
- b. het afkeurings- en vrijstellingspercentage;
- c. het verliespercentage uitstellers;
- d. het verloopperscentage gedurende de diensttijd;
- e. de diensttijd;
- f. de duur van de eerste oefening (het gedeelte van de diensttijd, welke onder de wapenen wordt doorgebracht m.u.v. herhalingsoefeningen en mobilisatie);
- g. de sterkte aan en de aard van het beroepspersoneel (in aanzienlijke mate afhankelijk van de wervingsresultaten, bevorderingsmogelijkheden, salariëring, sociale voorzieningen en economische toestand).

16. Het *materiële potentieel* is in hoge mate afhankelijk van de economische structuur van een land; zo is bijvoorbeeld het materiële potentieel van Nederland nog gering als gevolg van de beperkte industrialisatie.

Het gevolg hiervan is onder meer, dat Nederland m.b.t. de materieelvoorziening grotendeels op het buitenland is aangewezen en dat reeds in vredetijd een aanzienlijke voorraad goederen van uiteenlopende soort moet worden opgelegd.

De stelsels van legervorming

17. Men onderscheidt de volgende legerstelsels, welke afzonderlijk in beschouwing zullen worden genomen:

- a. staande legers;
- b. militie legers;
- c. kader legers.

18. Het *staande leger* wordt geheel gevormd uit vrijwilligers en is dus een beroepsleger.

T.a.v. dit legerstelsel zou ik de volgende *kenmerken* willen memoreren:

a. dit stelsel legt het volk alléén financiële lasten op, zodat van een weerbaar volk als zodanig moeilijk sprake kan zijn;

b. de geoefendheid kan zeer goed zijn, hoewel het gehalte van de vrijwilligers dikwijls te wensen zal overlaten;

c. het staande leger heeft geen diepte in die zin, dat achter het leger geen geoefende reserves staan; weliswaar zou men aan ontslagen vrijwilligers zekere reserve-plichten kunnen opleggen, doch maakt men deze te zwaar, dan zal dit remmend op de dienstneming werken;

d. het staande leger leent zich in het bijzonder voor het handhaven van orde en rust, daar het niet zo meeleeft in de sociale stromingen van het volk;

e. de kosten zijn in de regel buitengewoon hoog, enerzijds doordat de omvang van het staande leger als gevolg van het sub c gestelde relatief groot moet zijn, anderzijds door de concurrentie met de lonen, welke door de werkgevers in de civiele bedrijven worden geboden.

19. Het *militie leger*, ook wel volksleger genoemd (*militia* = krijgsmacht, gelicht uit de bevolking), bestaat vrijwel geheel uit dienstplichtigen; men treft er slechts weinig beroepspersoneel (instructeurs) aan, terwijl ook de hogere en lagere bevelvoering grotendeels in handen ligt van niet-beroepsmilitairen.

De volgende *kenmerken* van dit stelsel zou ik onder Uw aandacht willen brengen:

a. een streng doorgevoerde algemene dienstplicht met een daaraan verbonden vooroefening;

b. een lange duur van de totale dienstitijd met een korte eerste oefening en vele, doch korte herhalingsoefeningen;

c. de bevelvoering, in het bijzonder op de meer hogere niveaus, zal in het algemeen minder goed zijn;

d. het stelsel zal alleen dan een leger met een zekere — zij het n.m.m. toch altijd geringe-gevechtswaarde opleveren, indien de volksaard in deze grote toewijding waarborgt;

e. het stelsel is goedkoper dan de beide andere stelsels.

20. Het *kader leger* voorziet in het — in vredetijd — aanwezig zijn van kernen van nagenoeg alle oorlogsonderdelen, waarbij de dienstplichtigen worden opgeleid en waarbij zij in geval van mobilisatie terugkeren om deze kernen op oorlogssterkte te brengen; de opleiding be-

rust geheel, de bevelvoering in oorlogstijd gedeeltelijk bij het beroeps-personeel.

T.a.v. dit stelsel kunnen de volgende *kenmerken* worden genoemd:

a. grote verschillen in samenstelling zijn mogelijk naar gelang het vrijwillig of dienstplichtig element overheerst:

(1) men kan een leger vormen, grotendeels door werving van vrijwilligers, waarbij het ontbrekende aantal wordt aangevuld door dienstplichtigen;

(2) men kan een leger vormen, waarin het dienstplichtig element het sterkst vertegenwoordigd is; in dat geval beperkt het vrijwillig gedeelte zich in hoofdzaak tot de aanvoerders (officieren en onderofficieren) en tot een gering aantal vrijwillige minderen (specialisten);

b. het kaderleger biedt de mogelijkheid tot de vorming van een omvangrijk en snel te mobiliseren gevechtsapparaat;

c. het geeft een geringe paraatheid, daar de kernen in de regel zwak zullen zijn; een onderdeel zal eerst gevechtvaardig zijn, nadat de grootverlofgangers zijn gemobiliseerd;

d. de gevechtswaarde is, in het bijzonder met het oog op de bevelvoering, in hoge mate afhankelijk van het percentage beroeps-personeel;

e. het kaderleger is goedkoper dan het staande leger, doch duurder dan het militie leger.

21. In het kader van dit onderwerp zij nog gewezen op de mogelijkheden van *vorming van reserves* c.q. troepen in tweede lijn:

a. vorming in de breedte:

men kan reserves vormen door dienstplichtigen, die niet bij de troepen in eerste lijn dienen, zekere militaire verplichtingen, belangrijk lichter dan voor de troepen in eerste lijn, op te leggen (bv. oefenplicht); de op deze wijze gevormde reserves zullen evenwel van betrekkelijk geringe militaire waarde zijn;

b. vorming in de diepte:

hierbij worden de reserves gevormd door dienstplichtigen, die hun dienst bij de troepen in eerste lijn hebben vervuld en nog zekere militaire verplichtingen hebben behouden; doordat deze militairen allen volledig zijn geoefend, is de militaire waarde van de aldus gevormde onderdelen veel groter dan die, gevormd op de wijze als hiervoor sub a vermeld.

Uit het vorenstaande kan worden geconcludeerd, dat een kaderleger zijn grootste rendement oplevert bij een vorming in de diepte en met een gering aantal lichten van grote sterkte.

22. Na deze globale beschouwing van de stelsels van legervorming rijst de vraag *welk stelsel bij de Nederlandse landstrijdkrachten* wordt gehanteerd.

Hierbij zij al aanstonds opgemerkt, dat géén van de hiervoor genoemde stelsels in hun zuivere vorm bij de Koninklijke Landmacht wordt toegepast en dat het Nederlandse legerstelsel nog het best gekwalificeerd kan worden met de term: *kadermilitie-leger*. Immers het Nederlandse systeem, zoals dit wettelijk is vastgelegd, berust op het onder de wapenen roepen in hun 20ste levensjaar van *voor de dienstplicht ingeschrevenen*, die na hun eerste oefening voltooid te hebben met groot verlof worden gezonden, waarna zij — tot hun 35ste jaar voor korpo-

raals/soldaten, tot hun 40ste jaar voor onderofficieren en tot hun 45ste jaar voor officieren — onmiddellijk door de Regering weer onder de wapenen kunnen worden geroepen in geval van oorlog, oorlogsgevaar of andere buitengewone omstandigheden. Bovendien worden zij (min of meer) periodiek voor herhalingsoefeningen onder de wapenen geroepen.

De dienstplichtigen worden opgeleid door *beroepspersoneel*, terwijl de hogere en lagere bevelvoering, alsmede de diensten enz. in vredestijd eveneens in handen ligt van beroepspersoneel (bij de parate troepen t.a.v. de lagere bevelvoering evenwel slechts gedeeltelijk); in oorlogstijd slechts in beperkte mate.

Het huidige systeem is bovendien — als gevolg van de internationale omstandigheden — gericht op het instandhouden van een zekere *parate troepensterkte* d.m.v. het zg. aanvullingssysteem, alsmede op de vorming van een aantal *mobilisabele onderdelen*, waarbij deze mobilisabele onderdelen worden gevormd door wedersamenvoeging van de ploegen, welke opeenvolgend uit de parate troepen zijn gestroomd.

Ter bevordering van een snelle en doelmatige mobilisatie zijn reeds in vredestijd de *kernstaven* van de voornaamste mobilisabele onderdelen aanwezig.

Tenslotte zij nog opgemerkt, dat om meerdere redenen een zo hoog mogelijk opgevoerd percentage beroeps- of als zodanig dienstdoend personeel gewenst is:

- beroepspersoneel (behalve voor de instructie) voor het vervullen van de „sleutelfuncties” op alle niveaus;
- vaklieden en specialisten op vrijwillige basis (in de vorm van een premiestelsel) voor kortere of langere duur (na beëindiging van hun eerste oefening) voor die functies, welke een lange opleidingstijd vergen.

Factoren van invloed op de legervorming

Algemeen

23. De volgende factoren, welke van invloed zijn op de legervorming, zullen achtereenvolgens in beschouwing worden genomen:

- a. militaire factoren;
- b. geografische invloeden;
- c. nationale en internationale invloeden;
- d. economische invloeden;
- e. sociale invloeden.

Militaire factoren

24. Allereerst zij in beschouwing genomen de *omvang en aard van de te stellen verplichtingen* t.a.v. de medewerking aan de defensie.

Van deze verplichtingen kunnen de volgende vormen worden genoemd:

- a. algemene weerplicht, waarbij allen in enigerlei vorm verplicht zijn mede te werken aan de handhaving van de onafhankelijkheid van de staat en aan de verdediging van het grondgebied;
- b. dienstplicht, waarbij alle mannelijke personen van zekere leeftijd of een deel daarvan kunnen worden opgeroepen om gedurende een zeker aantal jaren, de zg. *diensttijd*, deel uit te maken van de strijd-

krachten; een gedeelte van deze diensttijd wordt onder de wapenen doorgebracht, de zg. *werkelijke dienst*, bestaande uit de eerste oefening en de herhalingsoefeningen;

c. oefenplicht, waaronder wordt verstaan de verplichting tot het deelnemen aan militaire oefeningen in of nabij de woonplaats zonder tijdelijk opgeven van het burgerberoep.

25. Als volgende factor zij genoemd de *omvang en aard van de landstrijdkrachten*, welke uit de doelstelling voortvloeit:

a. voor de Nederlandse landstrijdkrachten is deze doelstelling in lid 9 geformuleerd, waaruit kan worden afgeleid, dat aan landstrijdkrachten nodig zijn:

(1) troepen te velde (een operatief orgaan in geallieerd verband optredende);

(2) troepen voor de beveiliging van de verbindingslijnen;

(3) troepen voor de territoriale verdediging (lva inb);

(4) een aantal eenheden in etappen/basisgebied voor de logistieke ondersteuning van het „veldleger” en de territoriale troepen;

(5) een aantal opleidings- en aanvullingsdepots;

b. uit militair oogpunt bezien zullen de troepen aan de volgende voorwaarden moeten voldoen:

(1) op volledige organieke sterkte zijn;

(2) uitstekend geoefend zijn en het personeel in een uitstekende lichamelijke en geestelijke conditie verkeren;

(3) doeltreffend georganiseerd en bewapend zijn;

(4) de bevelvoering in handen zijn van bekwame aanvoerders;

(5) een voortdurende mogelijkheid tot aanvulling van geleden personele en materiële verliezen aanwezig zijn.

26. De *beschikbare mankracht* is een militaire factor, welke bij legers, niet uitsluitend uit vrijwilligers bestaande, afhankelijk is van de grootte van het jaarlijks contingent en van de duur van de diensttijd.

In aansluiting op het gestelde in lid 21 zij in dit verband opgemerkt, dat men de strijdkrachten kan vormen door een groot aantal lichten van geringe sterkte of door weinig lichten van grote sterkte. Uit militair oogpunt verdient de laatste methode de voorkeur, daar een groter gedeelte van de bevolking wordt geoefend en de in geval van oorlog op te roepen grootverlofgangers van betrekkelijk jonge leeftijd zijn. Deze methode eist evenwel grotere persoonlijke en financiële offers, terwijl naarmate een lichting vollediger wordt uitgeput het gehalte van het dienstplichtig personeel naar evenredigheid zal dalen.

De *aanvulling van de oorlogsverliezen* aan personeel zal in de landen, waar dienstplicht bestaat, geschieden d.m.v. de dienstplichtigen in opleiding (uiteraard eerst na een zekere opleidingsduur) en d.m.v. oudere lichten. Bovendien kan men — voorzover de oorlogsomstandigheden dit toelaten — doorgaan met het inlijven en oproepen van de jongste lichten.

27. Een belangrijke factor vormt de te bereiken *graad van geoefendheid*, welke graad afhankelijk is van de volgende factoren:

a. de burgervooropleiding;

b. de duur van de eerste oefening, welke zo lang moet zijn, dat de militair bij vertrek met klein/groot verlof in functie en rang een volwaardig militair is;

- c. het aantal en de bekwaamheid van de instructeurs;
- d. het aantal en de aard van het oefenmaterieel;
- e. het aantal, de omvang en de aard van de schietbanen en de schiet- en oefenterreinen;
- f. het aantal en de aard van de oefeningen in oorlogsverbanden onder zo goed mogelijk benaderde oorlogsomstandigheden;
- g. het aantal en de duur van de herhalingsoefeningen, waarbij het aantal verband moet houden met het aantal jaren, dat de dienstplichtigen bij het leger zijn ingedeeld; heeft men een leger met betrekkelijk weinig breedte en met grote diepte (m.a.w. veel maar zwakke lichten), dan zal het aantal herhalingsoefeningen groter moeten zijn teneinde de bereikte geoefendheid gedurende een groter aantal jaren te kunnen onderhouden.

28. Reeds eerder werd gewezen op de noodzaak van *parate troepen* als gevolg van de internationale omstandigheden, waardoor het noodzakelijk is steeds troepen ter beschikking te hebben voor het opvangen van een strategische overvalling en voor het dekken van de mobilisatie en concentratie. Het zal duidelijk zijn, dat — behalve de grootte van het contingent, de duur van de eerste oefening en de minimaal vereiste duur van de individuele opleiding (zijnde de opleidingsduur vóór de intrede in de parate troepen) — in deze ook de strategische en geografische ligging van een staat t.o.v. de potentiële vijand mede bepalend zal zijn voor de omvang en aard van de parate strijdkrachten.

Geografische invloeden

29. Zoals reeds eerder is gebleken, oefent de ligging van een staat t.o.v. de potentiële vijand grote invloed uit op de legervorming. Zulks geldt mede t.a.v. de gesteldheid van het terrein.

Immers is een land (c.q. een reeks landen) blootgesteld aan aanvallen van sterke nabuurlanden en is het daarbij gemakkelijk toegankelijk, dan is de vorming van een krachtig (gezamenlijk) leger een onafwijsbare eis. Staat daarentegen een land minder bloot aan een dergelijk gevaar door geïsoleerde ligging en/of moeilijke toegankelijkheid, dan zou in het algemeen volstaan kunnen worden met een leger, dat — althans in vredetijd — minder grote druk op de bevolking legt.

I.v.m. de ontwikkelingsgang van de luchtmacht en de daaruit voortvloeiende grotere mogelijkheden behoeft het n.m.m. geen nader betoog, dat de invloed van de ligging van een staat voor de luchtmacht in algemene zin minder groot zal zijn dan voor de landmacht.

Nationale en internationale invloeden

30. T.a.v. de nationale invloeden zou ik voorop willen stellen, dat de *volksaard* (mentaliteit) in deze de belangrijkste factor is, terwijl daarnaast de politieke constellatie, de economische toestand en de mate van oorlogsdreiging belangrijke factoren zijn. Deze laatste factoren evenwel zijn in veel sterkere mate dan de volksaard aan wijzigingen onderhevig. De vorming van een krachtig defensie-apparaat zal slechts mogelijk zijn, indien het volk doordrongen is van de noodzaak daartoe; deze noodzaak zal evenwel al gauw door het volk, in het bijzonder na een min of meer langdurige vredesperiode en bij een (vermeende) verslapping van de greep van de koude oorlog, minder aanwezig worden

geacht. Dan vervaagt ook snel de herinnering aan de gevolgen van het tussen de beide laatste wereldoorlogen ingenomen standpunt, alsmede de herinnering aan het ondergane leed gedurende de bezettingstijd en ziet men in een afzwakking van de oorlogsdreiging maar al te snel de beginperiode van een duurzame vrede.

Het gevolg van deze gevoelens onder het volk is in de regel een drang bij de politieke partijen tot vermindering van de krachtsinspanning, hetgeen tot afbraak van het defensie-apparaat in een steeds hoger opgevoerd tempo kan leiden; nu is deze afbraak een gemakkelijk en snel uit te voeren operatie, doch men verliest hierbij uit het oog, dat hetgeen afgebroken is niet in enkele jaren weer kan zijn opgebouwd; legeropbouw is een operatie van meerdere jaren!

31. T.a.v. de *internationale invloeden* meen ik te kunnen volstaan met een verwijzing naar Hoofdstuk II (A. Internationale militaire samenwerking; B. Beschouwingen over de doelstelling, de samenstelling en de innerlijke samenhang van de NAVO-verdediging) van de reeds eerdergenoemde Nota inzake het defensiebeleid van 18 Mei 1954.

Economische invloeden

32. Zoals reeds eerder is opgemerkt (zie de leden 12, 13 en 14 over het onderwerp: Financiële draagkracht) zal het legerstelsel rekening moeten houden met de *draagkracht van het volk*.

Wordt deze overschreden, dan zou men wel een omvangrijk defensie-apparaat kunnen vormen, doch het land zal in economisch opzicht uitgeput raken met alle gevolgen van dien.

Stelt men daarentegen de offers voor de landsverdediging laag, dan zal het land zich wellicht in een zekere economische bloei verheugen, doch de staat zal weinig weerbaar zijn, waardoor de duurzaamheid van deze economische bloei in de waagschaal wordt gesteld.

33. De kosten, aan het defensie-apparaat besteed, zou men de verzekeringspremie voor het behoud van de staat kunnen noemen.

Welk percentage van het budget aan de weerbaarheid van het land zou moeten worden toegewezen, houdt nauw verband met de internationale politieke toestand, de politieke constellatie, de economische toestand en de strategische ligging.

Sociale invloeden

34. Doordat in het algemeen de mens van nature meer gericht is op een nauwkeurig toezicht op het nakomen van zijn rechten dan op het vervullen van zijn plichten, behoeft het geen verwondering te wekken, dat in het bijzonder het vervullen van de militaire dienstplicht met *weinig enthousiasme* gepaard gaat.

35. Inderdaad kan niet ontkend worden, dat deze dienstplicht in velerlei opzicht *belemmerend* werkt:

a. nadelig voor het verkrijgen van een (vaste) betrekking en voor studeren door de onderbreking of latere aanvang van de studie;

b. nadelig voor de werkgevers door de noodzaak tot tijdelijke vervanging van afwezige dienstplichtigen (zowel gedurende de eerste oefening als gedurende de herhalingsoefeningen);

c. in tijden van hoogconjunctuur nadelig voor de economische

ontwikkeling door het voor langere tijd onttrekken van een groot aantal werkkrachten aan het productie-proces.

36. Het zou in sociaal opzicht billijk zijn, indien *alle weerbare mannelijke ingezetenen* persoonlijk zouden moeten dienen. Of zulks evenwel mogelijk is, hangt van vele factoren af, zoals: de behoefte voor de opbouw c.q. instandhouding van het defensieapparaat; de duur van de eerste oefening; de keurings- en selectie-eisen enz.

Bestaat algemene dienstplicht, doch kunnen niet allen in de strijdkrachten worden opgenomen, dan kan beperking worden verkregen door het verlenen van vrijstellingen en door het stellen van hogere keurings- en selectie-eisen.

Een andere mogelijkheid, welke vroeger werd gehanteerd, werd gevonden in de loting. Loting is evenwel om meerdere redenen en zeker uit sociaal oogpunt een ondeugdelijk middel, in het bijzonder indien zulks gepaard gaat met plaatsvervangingsmogelijkheid of nummervisseling.

37. In sommige landen worden degenen, die vrij van dienstplicht zijn gesteld, een zg. „*weerbelaasting*” opgelegd.

De dienstplicht

Algemeen

38. Uit de Dienstplichtwet 1922 (met inbegrip van de in de loop der daaropvolgende jaren aangebrachte wijzigingen) zullen slechts de in het kader van de legervorming van belang zijnde onderwerpen worden gememoreerd:

- a. de inschrijving (art. 6 t/m 9);
- b. de keuring (art. 10 t/m 14);
- c. de vrijstelling (art. 15 t/m 21);
- d. de inlijving (art. 23 t/m 26);
- e. de verplichting tot werkelijke dienst (art. 27);
- f. de duur van de eerste oefening (art. 28);
- g. de duur van de herhalingsoefeningen (art. 29);
- h. algemene dienstbeëindiging (art. 41),

terwijl bovendien enige artikelen van de Wet voor het reserve-personeel der krijgsmacht (van 8 Dec. 1954, Stb 576/1954), alsmede de selectie, de indeling van de keurlingen en de lichtingssterkte in beschouwing zullen worden genomen.

39. In het bijzonder zou ik hier de aandacht willen vestigen op de factoren, welke steeds bij de behandeling van de verschillende voorgestelde wetswijzigingen een belangrijke rol spelen en welke reeds eerder ter sprake zijn gekomen:

- a. de geest van de tijd;
- b. de volksaard (mentaliteit);
- c. de politieke constellatie;
- d. de economische toestand;
- e. de graad van bereidheid van het volk offers te willen brengen, welke graad nauw samenhangt met de graad van oorlogsdreiging;
- f. de graad van vermogen en bereidheid uit de lessen van het verleden de juiste conclusies te trekken.

40. Uit de behandeling van de verschillende wijzigingen welke de

Dienstplichtwet heeft ondergaan, zijn in algemene zin de volgende conclusies te trekken:

- a. uit de wijzigingen is duidelijk de geest van de tijd en de volksaard af te leiden;
- b. veelal worden met weinig vooruitziende blik maatregelen van verstrekkende en sterk ontbindende aard genomen;
- c. de sub b bedoelde maatregelen werken bij een volgende opbouwperiode gedurende lange tijd nog sterk remmend.

De inschrijving

41. De *inschrijving* voor de dienstplicht geschiedt in het jaar, waarin de Nederlander 18 jaar oud wordt en voor de lichte van het jaar, waarin de in te schrijven persoon 20 jaar oud wordt (bv. iemand geboren in 1937 zal in het jaar 1955 worden ingeschreven en behoren tot de lichte 1957).

De keuring

42. Nederland is verdeeld in *twaalf indelingsdistricten* met in elk district een *indelingsraad*, welke bestaat uit een staf, een keuringscommissie en een tweetal selectie-onderofficieren.

De grenzen van de indelingsdistricten zijn zodanig vastgesteld, dat de districten vrijwel eenzelfde aantal keurlingen te behandelen krijgen.

De tijdsduur voor de keuring en selectie voor de medisch-goedgekeurden bij de indelingsraden is in het algemeen één dag.

43. Voorzover de Minister van Oorlog het nodig oordeelt, is ieder ingeschrevene verplicht zich te onderwerpen aan een onderzoek tot het beoordelen van zijn geschiktheid voor de dienst in het algemeen en tot het verkrijgen van gegevens voor zijn nadere bestemming en moet daartoe verschijnen op plaats en tijd, welke hem worden aangewezen (*keuringsplicht*). De keuring (en selectie) geschiedt in het algemeen in het jaar volgende op het jaar van inschrijving, derhalve op 19-jarige leeftijd, waartoe de burgemeester aan de hand van de door de Minister van Oorlog opgestelde keuringsregeling er voor zorg draagt, dat de ingeschrevenen ter keuring worden opgeroepen (persoonlijke kennisgeving).

44. De *keuring* omvat een onderzoek naar de lichaamslengte en naar het al of niet bestaan van ziekten of gebreken, terwijl tevens een onderzoek wordt ingesteld naar het kleuronderscheidingsvermogen en de tropeschiktheid.

De keuring geschiedt op basis van het ABOHZIS-systeem (afgeleid van het Canadese PULHES-systeem), waarbij de betekenis van de letters als bekend verondersteld mag worden.

Aan deze letters wordt op grond van de resultaten van het onderzoek een cijfer toegevoegd (1 t/m 5), waarvan de betekenis te vinden is in het keuringsreglement en waarbij gezegd kan worden, dat 1 het beste en 5 het slechtste cijfer is.

Voor elke functie is in het leger een minimum ABOHZIS vastgesteld.

45. Na opkomst in werkelijke dienst wordt de dienstplichtige weer aan een — in de regel summier — geneeskundig onderzoek onderworpen. Bovendien ondergaat de dienstplichtige, indien de korpscommandant of de bevoegde chef van de militair geneeskundige dienst dit nodig oordeelt, opnieuw een geneeskundig onderzoek (de zg. Tilanuskeuring).

De vrijstelling

46. *Vrijstelling* van dienst als gewoon dienstplichtige kan worden verleend wegens:

- a. kostwinnerschap;
- b. persoonlijke onmisbaarheid;
- c. het bekleden van een geestelijk of een godsdienstig-menslievend ambt of opleiding tot zodanig ambt;
- d. broederdienst;
- e. aanwezigheid van een bijzonder geval.

Omtrent het verlenen van vrijstelling beslist de Minister v. Oorlog.

47. In dit verband zij opgemerkt, dat de Minister van Oorlog ook *uitstel* van eerste oefening kan verlenen voor de duur van ten hoogste drie jaren. In gevallen van bijzondere aard, zulks ter beoordeling van de Minister van Oorlog, kan deze duur worden overschreden, echter voor niet langer dan strikt nodig moet worden geacht.

Uitstel wordt in de regel verleend op grond van *zakenbelangen* of om *studieredenen*.

De dienstplichtigen van de lichte, aan wie uitstel wordt verleend, worden buiten tegenwoordigheid ingelijfd bij de korpsen en daarbij in registratie genomen.

In vele gevallen wordt aan deze uitstellers hernieuwd uitstel verleend, waardoor aanzienlijke aantallen uitstellers ontstaan. Zulks behoeft geen bezwaar te zijn, mits deze procedure niet leidt tot het overhevelen van een aantal uitstellers naar de categorie buitengewoon dienstplichtigen met het daaraan verbonden verlies van — in het algemeen relatief hoog gekwalificeerde — mankracht.

De inlijving

48. Alle voor de dienstplicht ingeschrevenen worden *ingelijfd* m.u.v. hij:

- a. die voor de dienst voor goed ongeschikt is;
- b. die voor de dienst is uitgesloten;
- c. die blijkt ingevolge een verdrag met een vreemde staat niet tot krijgsdienst verplicht te zijn;
- d. van wie bekend is, dat hij is overleden.

Zij, die moeten worden ingelijfd, worden tot gewoon dienstplichtige bestemd m.u.v. hen, die bestemd zijn geworden tot buitengewoon dienstplichtigen op grond van de regelen, vermeld in het volgende lid.

49. Zij, die moeten worden ingelijfd, worden tot *gewoon dienstplichtige* bestemd m.u.v. hen, die:

- a. van dienst als gewoon dienstplichtige zijn vrijgesteld (zie 46);
- b. behoren tot groepen, die naar bij KB te stellen regelen slechts bij dringende behoefte in werkelijke dienst behoren te komen en te wier aanzien geen behoefte bestaat aan het vervullen van werkelijke dienst buiten de gevallen van oorlog, oorlogsgevaar of andere buitengewone omstandigheden.

Ieder, die moet worden ingelijfd en niet tot gewoon dienstplichtige wordt bestemd, wordt bestemd tot *buitengewoon dienstplichtige*.

50. De inlijving geschiedt in de regel in het jaar der lichte. Zij kan echter ook in het jaar tevoren of in een later jaar plaats hebben. In de regel zal derhalve de dienstplichtigen bij opkomst in werkelijke

dienst voor het vervullen van de eerste oefening 20 jaar oud zijn.

De burgemeester geeft d.m.v. een persoonlijke kennisgeving aan ieder, die tot gewoon dienstplichtige bestemd is, kennis van de plaats, de dag en het uur voor zijn inlijving vastgesteld.

De verplichting tot werkelijke dienst

51. De gewone dienstplichtigen zijn — behalve in andere bij de wet voorziene gevallen — verplicht tot het vervullen van werkelijke dienst:

- a. voor eerste oefening;
- b. voor herhalingsoefeningen;
- c. in geval van oorlog, oorlogsgevaar of andere buitengewone omstandigheden.

De buitengewone dienstplichtigen zijn — behalve in andere bij de wet voorziene gevallen — alleen verplicht tot het vervullen van werkelijke dienst in geval van oorlog, oorlogsgevaar of andere buitengewone omstandigheden.

De duur van de eerste oefening

52. De duur van de eerste oefening is een onderwerp, dat steeds in het middelpunt van de politieke en militaire belangstelling staat, hetgeen ook begrijpelijk is gezien de grote invloed, welke de duur van de eerste oefening uitoefent op de legervorming, op de jaarlijkse defensiekosten en zelfs op het personele potentieel van de „arbeidsmarkt”. Uit het gestelde in lid 1 van artikel 28 van de Dienstplichtwet blijkt, dat voor de Landmacht de duur van de eerste oefening varieert van ten hoogste 12 tot ten hoogste 24 maanden. Deze variatie (12, 15, 18 of 24 maanden) is in hoofdzaak een gevolg van de noodzakelijke verschillen in de individuele opleidingsduur (officiers- en onderofficiersopleiding; technische vakopleiding).

Opgemerkt zij, dat voor de Zeemacht de duur van de eerste oefening ten hoogste 21 maanden bedraagt (zie lid 1 sub e van artikel 28).

Gezien de belangrijkheid van het gestelde in de leden 2 en 3 van eerdergenoemd artikel 28 worden deze leden hier onverkort weergegeven:

„2. Voor de dienstplichtigen, voor wie de duur der eerste oefening minder dan 24 maanden bedraagt, kan deze duur zo nodig door Ons tot ten hoogste 24 maanden worden verlengd, onverminderd het bepaalde in het derde lid. De dienstplichtigen, voor wie de duur der eerste oefening niet tot 24 maanden is verlengd, kunnen, onverminderd de uit andere bepalingen voortvloeiende verplichtingen, worden verplicht, alsnog werkelijke dienst te vervullen uiterlijk tot het tijdstip, tot hetwelk de eerste oefening had kunnen worden verlengd.

3. Voor de dienstplichtigen, die met inachtneming van door Ons vast te stellen regelen worden aangewezen om de eerste oefening voor een deel buiten Nederland te volbrengen, kan de duur, vermeld in het eerste lid onder a, b en c, met ten hoogste 12 en die, vermeld onder d en e, met ten hoogste 6 maanden worden verlengd”.

53. Zoals uit lid 52 blijkt, is de maximumduur van de eerste oefening 24 maanden.

In 1954 is de duur van de eerste oefening van 24 maanden voor de

potentiële reserve-officieren, het dienstplichtig kader en de specialisten echter teruggebracht tot *23 maanden*, terwijl de duur van de eerste oefening voor de korporaals/soldaten niet-specialist op *20 maanden* gehandhaafd bleef.

Evenwel kunnen alle dienstplichtigen — voor zover zij zulks wensen — de laatste twee maanden van de eerste oefening in de vorm van zg. „*klein verlof*” doorbrengen buiten bezwaar van 's Rijks schatkist. Aangezien vrijwel alle dienstplichtigen van de geboden gelegenheid gebruik (zullen) maken, komt een en ander in feite neer op een werkelijke duur van:

- a. *18 maanden* voor de korporaals/soldaten niet-specialist;
- b. *21 maanden* voor de potentiële reserve-officieren, het dienstplichtig kader en de specialisten.

Hierbij zij opgemerkt, dat de dienstplichtigen met klein verlof deel blijven uitmaken van de parate onderdelen en op elk gewenst moment weer door de CGS t.v.s. BLS bij de onderdelen kunnen worden teruggeroepen.

54. Bij handhaving van het aantal parate troepen, het tempo van opbouw, het thans geldende aanvullingssysteem, de huidige lichtingsploegsterkte en de huidige duur van de individuele opleiding (variërend naar de aard van de opleiding van 4 tot 12 maanden) zal een bekorting van de duur van de eerste oefening leiden tot een *verminderde sterkte van de parate* troepen en des te sterker naarmate de omvang van de bekorting groter is.

55. De *mogelijkheden tot geheel of gedeeltelijke compensatie* van de invloed van de bekorting van de duur van de eerste oefening zijn in hoofdzaak de volgende:

- a. vermindering van het aantal parate troepen, waarbij nauwkeurig zal moeten worden bezien, of de onmiddellijke inzetbaarheid van de parate divisie door deze vermindering van de operationele en logistieke ondersteuning nog wel verantwoord kan worden geacht;

- b. temporisatie in de opbouw van bepaalde onderdelen, hetgeen evenwel zou kunnen leiden tot een verstoring van de harmonische opbouw van de landstrijdkrachten;

- c. verhoging van de ploegsterkten van de lichte, hetgeen slechts mogelijk is door:

- (1) het aanvaarden van een kwaliteitsverlaging, indien de lichte nog niet volledig werd uitgeput;

- (2) vooruitgrijpen op volgende lichtingen, indien de lichte reeds volledig werd uitgeput;

- (3) verdere verlaging van keurings- en selectie-eisen;

- (4) beperking in het verlenen van vrijstelling en uitstel;

- d. bekorting van de duur van de individuele opleiding, hetgeen tot gevolg zal hebben:

- (1) kwaliteitsvermindering van de parate troepen, in het bijzonder door de belangrijkheid van vele, door dienstplichtigen te vervullen, functies;

- (2) herziening van de opleidingscyclus met een daaruit voortvloeiende reorganisatie met alle gevolgen van dien;

- e. verhoging van het percentage beroepspersoneel in de parate troepen met de daaraan verbonden voordelen van verhoging van de ge-

vechtswaarde, verbetering van de kwaliteit van het dienstplichtig kader, verbetering van de troepenopleiding, verbetering in de beheers- en onderhoudssector (waar gebleken is, dat in het algemeen de inschakeling van dienstplichtig kader en lager dienstplichtig personeel grote nadelen met zich brengt) en tenslotte vermindering van het te grote surplus aan bepaald reserve- en dienstplichtig personeel in de mobilisabele onderdelen; gezien evenwel de bestaande tekorten aan beroepspersoneel (veelal juist in de categoriën, waaraan in de burgermaatschappij ook grote behoefte bestaat) en de wervingsresultaten, kan op een voorziening in deze meerdere behoefte voor de eerstkomende jaren niet worden gerekend; wel wordt door het huidige *premiestelsel*, waarbij reserve- en dienstplichtigen na het beëindigen van hun eerste oefening nog voor kortere of langere duur onder de wapenen kunnen blijven, een verminderde behoefte aan reserve- en dienstplichtigen en een grotere continuïteit in de bezetting van belangrijke functies bereikt.

De duur van de herhalingsoefeningen

56. Artikel 29 (Herhalingsoefeningen) van Hoofdstuk VII (Werkelijke dienst) van de Dienstplichtwet luidt:

„1. De duur van de herhalingsoefeningen bedraagt ten hoogste 85 dagen. Deze oefeningen kunnen over twee of meer tijdvakken worden verdeeld.

2. Voor zoveel nodig, duurt voor de onderofficieren elke herhalingsoefening zeven dagen langer dan voor de andere dienstplichtigen.

3. Naar door Ons te stellen regelen kan gehele of gedeeltelijke vrijstelling van de herhalingsoefeningen worden verleend.”

57. Het aantal dagen, beschikbaar voor herhalingsoefeningen, is uitermate belangrijk m.h.o. op de gevechtswaarde van de mobilisabele onderdelen. Het is n.m.m. zéér twijfelachtig, of een aantal van 85 dagen herhalingsoefeningen wel voldoende kan worden geacht om een redelijke gevechtswaarde van de mobilisabele onderdelen te waarborgen.

Teneinde een juiste oordeelvorming in deze te bevorderen, vestig ik de aandacht op de voornaamste, op dit probleem van invloed zijnde, factoren:

a. de tijdsduur, waarop het mobilisabele onderdeel als zodanig deel uitmaakt van de strijdkrachten;

b. de mogelijkheden om tijdens de herhalingsoefeningen onder zo goed mogelijk benaderde oorlogsomstandigheden te oefenen;

c. de mogelijkheid om na mobilisatie alsnog geoefend te kunnen worden alvorens ingezet te worden (invloed van de ligging van een land t.o.v. de potentiële vijand en invloed van de omvang van de parate onderdelen);

d. de duur van de eerste oefening;

e. de vormingswijze van de mobilisabele onderdelen (waarop later nog wordt teruggekomen);

f. het percentage beroepspersoneel;

g. de mate van specialisatie van het onderdeel;

h. de economische structuur van het land m.h.o. op de mate, waarin de grootverlofgangers in de burgermaatschappij in functies werkzaam zijn, welke als het ware automatisch het onderhouden van de vaardigheid in hun (analoge) militaire functies bevorderen.

De algemene dienstbeëindiging

58. Van artikel 41 van Hoofdstuk IX van de Dienstplichtwet zijn in dit verband de volgende bepalingen de belangrijkste:

„1. de dienstplichtigen worden uit de dienst ontslagen:

a. voorzover zij de rang van onderofficier of die van officier niet bekleden met ingang van 1 October van het jaar, waarin zij 35 jaar oud worden;

b. voorzover zij de rang van onderofficier bekleden, met ingang van 1 October van het jaar, waarin zij 40 jaar oud worden;

c. voorzover zij de rang van officier bekleden, met ingang van 1 October van het jaar, waarin zij 45 jaar oud worden.

3. Behoudens de door Ons vast te stellen uitzonderingen behoren zij, die als dienstplichtige in opleiding zijn genomen tot officier, met ingang van de dag, volgende op de laatste dag der eerste oefening, en voor de tijd, die zij als dienstplichtige nog hebben te dienen, tot het reserve-personeel der landmacht en tot de Koninklijke marine-reserve, indien het dienstplichtigen van de zeemacht betreft . . .”

Wet voor het reserve-personeel der krijgsmacht

59. Ingevolge het gestelde in artikel 2 is deze wet van toepassing op hen, die krachtens bij de wet te stellen regelen *verplicht*, dan wel overeenkomstig bij K.B. te stellen regelen *vrijwillig* tot het personeel (zijnde de militairen behorende tot het reserve-personeel der krijgsmacht) behoren.

60. In dit verband is het gestelde in de leden 1 en 2 van artikel 4 van belang, waarvan de voornaamste bepalingen zijn:

a. oproeping om in tijd van oorlog in werkelijke dienst te komen en (of) te blijven;

b. oproeping om in het belang van hun geoefendheid in werkelijke dienst te komen in elk tijdvak van drie jaren voor ten hoogste zestig dagen, verdeeld over ten hoogste drie perioden (herhalingsoefeningen);

c. het volgen van mondelinge of schriftelijke cursussen in het belang van hun verdere vorming, dan wel (indien zij daaraan de voorkeur geven) het in werkelijke dienst komen in elk tijdvak van drie jaren voor een periode van zes dagen;

d. aan personeel, dat in werkelijke dienst wenst te komen en (of) te blijven buiten de tijd, welke het in werkelijke dienst moet doorbrengen, kan dit naar door de Minister van Oorlog te stellen regelen worden vergund.

Selectie

61. De selectie heeft tot *doel* een geestelijk gezond, weerstandkrachtig en gevechtvaardig leger te vormen, waartoe

a. zij, die geestelijk en/of lichamelijk aan de eisen van de militaire dienst niet zullen kunnen voldoen, moeten worden afgevoerd;

b. elke goedgekeurde zoveel mogelijk een bestemming moet worden gegeven, welke het meest past bij zijn geestelijke en lichamelijke capaciteiten, zijn aanleg en zijn burgerberoep („de juiste man op de juiste plaats”).

62. De selectie moet *gebaseerd* zijn op:

a. de toepassing van een progressieve selectiemethode, waarbij de

opeenvolgende selectiefasen de gevolgtrekkingen van de voorafgaande nader begrenzen en preciseren;

b. de beoordelingen, de behaalde testresultaten, het interview en de voorkeur van de keurling;

c. het bij de indeling zoveel mogelijk benutten van de kundigheden, verkregen in het burgerberoep van de dienstplichtigen.

63. De eerste fase van de selectie (*primaire selectie*) vindt plaats bij de Indelingsraden door de keuringscommissie (ABOHZIS) en door een psycho-technisch onderzoek.

Dit psycho-technisch onderzoek bestaat uit:

a. een testonderzoek, omvattende een aantal tests:

(1) intelligentie (logisch denken, combineren)-I;

(2) technisch inzicht-T;

(3) wiskunde (t/m peil 3e klasse MO)-W;

(4) taalkennis (taalvermogen)-T;

(5) opdrachten (begrip; snelheid; accuratesse)-O;

(6) constructie (technische handigheid);

(7) morse (complexen van signalen onderscheiden)-M;

(8) vakbekwaamheid van ambachtslieden,

waarbij d.m.v. bepaalde sleutels voor elke test het behaalde aantal punten wordt bepaald, waarna het puntenaantal wordt uitgedrukt in een testklasse; uit de klassencijfers van de vijf basistests (I; T; W; T; O) wordt de totaalklasse (TK) berekend, evenals de testklassen uitgedrukt in één cijfer (1 het beste en 6 het slechtste cijfer);

b. een interview ter bepaling van:

(1) het opleidingspeil: OP, uitgedrukt in twee cijfers, waarbij het eerste cijfer het niveau van de opleiding aangeeft en het tweede cijfer de aard van de opleiding;

(2) de beroepsprogressie: BP, waarbij aangegeven wordt op welke wijze de keurling op de maatschappelijke ladder is gestegen, terwijl tevens de verkregen indruk omtrent 's mans persoonlijkheid wordt omschreven.

64. Bovendien wordt door het Hoofd van een Indelingsraad aangegeven, welke keurlingen op grond van de testresultaten en van bepaalde eisen van opleidingspeil mogelijk in aanmerking komen voor de *officiers- of onderofficiersopleiding*.

Zulks geschiedt door de aanduiding „Oja” en „OOja”, waarbij:

a. „Oja” betekent, dat er voldoende termen aanwezig worden geacht om de man na verloop van tijd naar het Selectiecentrum te zenden;

b. „OOja” betekent, dat de man in aanmerking ware te doen komen voor de onderofficiersopleiding.

65. Het Hoofd van een Indelingsraad geeft op grond van:

a. het voor elke functie vastgestelde ABOHZIS-minimum;

b. het voor elke functiegroep vastgestelde testminimum;

c. het opleidingspeil en de beroepsprogressie;

d. de indruk omtrent 's mans persoonlijkheid,

een tweetal *opleidingsadviezen* (OA's) op het zg. *PD 1-formulier* in volgorde van voorkeur.

De codering van de OA's geschiedt in de vorm van twee cijfergroepen, waarbij de eerste cijfergroep (het zg. groepnummer) de opleidingscategorieën (bv. chauffeurs, pioniers enz.) en de tweede cijfergroep de

onderverdeling in functies (bv. chauffeurs van zware voertuigen, pioniers in het achterland enz.) aangeeft.

Met de toekenning van een bepaald OA wordt de verwachting uitgesproken, dat de man op grond van zijn persoonlijkheid, zijn testresultaten en zijn geestelijke en lichamelijke gesteldheid in een bepaalde functie zijn dienst na een daartoe geëigende opleiding naar behoren zal kunnen verrichten; deze selectie is derhalve slechts een selectie in eerste aanleg; het is een momentopname, nodig voor eerste herkenning en indeling.

66. Bij de huidige selectieprocedure met:

- a. de daaraan verbonden vrij sterke gedetailleerdheid van de primaire selectie, resulterende in de OA's;
- b. de relatief geringe waarde door het grote tijdsverschil tussen het tijdstip van de primaire selectie en de opkomst in werkelijke dienst;
- c. de nog vrij sterke gebondenheid aan de resultaten bij de primaire selectie verkregen, komt de zo noodzakelijke *progressiviteit in de selectiemethoden*, waarbij in de opeenvolgende fasen de gevolgtrekkingen van de voorgaande nader worden gepreciseerd en begrensd, n.m.m. niet in voldoende mate tot zijn recht.

67. De *daarop volgende selectiefasen* vindt men achtereenvolgens bij de opleidingsorganen en bij de parate troepen.

Deze selectie, waarop niet verder zal worden ingegaan, zal — behalve op de behoefte — gebaseerd moeten zijn op:

- a. reeds verkregen selectie/testresultaten;
- b. resultaten van afgelegde tests (bij de parate troepen gericht op de praktische geschiktheid voor de functie);
- c. beoordelingen van instructeurs;
- d. adviezen van de selectie-officier;
- e. ABOHZIS.

Indeling van de goedgekeurden

68. Het *Centraal Indelingsbureau* (CIB) van het Ministerie van Oorlog deelt de man in volgens één van de OA's, welke indeling geschiedt aan de hand van de jaarlijkse personeelsbehoefte, welke door de drie Chefs van Staven op basis van de opbouwplannen wordt vastgesteld.

Hierbij dient er tevens voor te worden gewaakt, dat niet vrijwel alle dienstplichtigen met een minder gunstige ABOHZIS en met minder gunstige testresultaten uitsluitend voor indeling bij één der drie krijgsmachtonderdelen worden bestemd, doch dat in deze een evenredige verdeling van deze laag gekwalificeerde mankracht wordt toegepast.

69. Op het PD 1-formulier wordt de indeling aangetekend, waarna dit formulier verzonden wordt naar het onderdeel, waarbij de recruut zal opkomen.

Uiteraard is het PD 1-formulier voor de commandant een belangrijk formulier, aangezien hierin vermeld is:

- a. de (summier) persoonsbeschrijving;
- b. de testresultaten ('s mans sterke en zwakke punten);
- c. de ABOHZIS;
- d. de opleidingsadviezen (in volgorde van voorkeur).

Hierbij doet zich het bezwaar gevoelen, dat deze OA's niet op de

functie-indeling, zoals deze in de Amerikaanse oorlogsorganisatie in de vorm van MOS-codenummers wordt gebruikt, zijn afgestemd.

Als gevolg hiervan is het noodzakelijk, dat bij de opleidingsorganen een register aanwezig is, waaruit blijkt welke MOS-nummers uit een bepaald OA kunnen voortvloeien.

70. De procedure van de verdere indeling van dienstplichtigen aan het einde van de basis- en voortgezette opleiding, alsmede tijdens het verblijf bij de parate troepen moge bekend verondersteld worden (zie het artikel: „Het gebruik van de MOS-codering in het aanvullingssysteem bij de infanterie” door A. van Houte, kapitein der infanterie in de Militaire Spectator van Juli 1954).

Lichtingssterkte

71. Uitgaande van het aantal ingeschrevenen van een lichtung, welk aantal uit de gegevens in de bevolkingsregisters is af te leiden, is het mogelijk aan de hand van de in de loop der jaren verkregen gegevens over de gemiddelde *verliespercentages* de voor de strijdkrachten beschikbaar komende mankracht vrij nauwkeurig te ramen.

Voor Nederland kunnen de volgende percentages worden toegepast:

- a. gem. 4% niet-gekeurden van het aantal ingeschrevenen (beroepspersoneel of daarvoor in opleiding zijnde; geestelijken; zeevarenden; gedetineerden e.d.);
- b. gem. ruim 20% afgekeurden van het aantal ingeschrevenen;
- c. gem. ruim 7% vrijgestelden van het aantal ingeschrevenen;
- d. gem. 1½% verlies van het aantal ingeschrevenen als gevolg van de uitstelregeling.

In totaal derhalve een verliespercentage van 33% van het aantal ingeschrevenen. Bij een lichtingssterkte van bv. 80.000 man komen er dus ong. 53.500 goedgekeurden beschikbaar voor indeling bij de strijdkrachten.

72. Gedurende de diensttijd moet nog rekening gehouden worden met de volgende verliesposten:

- a. het verlies tijdens verblijf in werkelijke dienst (het zg. „opleidingsverloop”);
- b. het verloop tijdens groot verlof als gevolg van afkeuring, overlijden, emigratie e.d.;
- c. het mobilisatie-opkomstverloop.

Vormingswijzen van onderdelen

Algemeen

73. Bij de beschouwing over de vormingswijzen van onderdelen is één van de hoofdpunten de vraag of *parate landstrijdkrachten al of niet vereist* zijn.

Hierbij zij aangetekend, dat de vorming van parate onderdelen met een redelijke gevechtswaarde n.m.m. slechts mogelijk is bij een *duur van de eerste oefening* van méér dan 12 maanden, waarbij de gevechtswaarde en de sterkte van deze onderdelen groter zal zijn naarmate de duur van de eerste oefening langer is.

I.v.m. het vorenstaande zal eerst in het kort de vormingswijzen van mobilisabele onderdelen worden gezien in het geval er geen parate troe-

pen vereist zijn of niet mogelijk zijn door de korte duur van de eerste oefening. Daarna de vormingswijzen van parate onderdelen, welke vormingswijzen tevens in hoge mate bepalend zijn voor die van de mobilisabele onderdelen.

74. Alvorens hiertoe over te gaan, lijkt het mij gewenst de voornaamste factoren, welke bij de vormingswijzen steeds in rekening dienen te worden gebracht, te memoreren:

- a. het beschikbaar jaarlijks contingent dienstplichtigen;
- b. de diensttijd;
- c. de duur van de eerste oefening;
- d. de minimaal vereiste duur van de individuele opleiding;
- e. het aantal en de duur van de herhalingsoefeningen;
- f. een harmonische opbouw in die zin, dat de operationele en logistieke ondersteuning gelijktijdig en naar evenredigheid met de divisien wordt opgebouwd;
- g. de paraatheidseisen;
- h. het beschikbaar beroepspersoneel;
- i. het vereiste tempo van opbouw.
- j. het vereiste tempo van opbouw.

Vormingswijzen van mobilisabele onderdelen

(ingeval er geen parate troepen worden gevormd)

75. In geval er geen parate onderdelen worden gevormd, kunnen de volgende hoofdvormen m.b.t. de vorming van mobilisabele onderdelen worden genoemd:

a. er is een *kern van beroepspersoneel* in vreedestijd, welke als het ware het raamwerk vormt van het te vormen mobilisabele onderdeel: een aantal dienstplichtigen wordt periodiek bij deze kern opgeleid en na voltooiing van de eerste oefening een mobilisatiebestemming bij dit onderdeel toegekend;

het aantal dienstplichtigen per lichtingsploeg, de frequentie van de ploegen (al of niet elkaar overlappend), de omvang van het onderdeel en het beschikbaar aantal beroepspersoneel (instructeurs) zijn tempobepalend voor het bereiken van de organieke sterkte of omgekeerd zal het noodzakelijk geachte tempo bepalend zijn voor het benodigd aantal dienstplichtigen per lichtingsploeg, waarbij evenwel de lichtingssterkte de beperkende factor is;

is de organieke sterkte (vermeerderd met het verlooppercentage tijdens groot verlof en met het mobilisatie-opkomstverloop) bereikt, dan wordt bij vertrek met groot verlof van een lichtingsploeg deze ploeg bestemd voor het aflossen van de oudste lichtingsploeg enz.

b. bij de opleidingsorganen worden de dienstplichtigen na een basisopleiding functioneel opgeleid om daarna bij een bepaalde opleidings-eenheid tot een *organiek oorlogsverband* te worden samengevoegd;

afhankelijk van de duur van de individuele opleiding en van de duur van de eerste oefening, wordt dit onderdeel als zodanig nog enige tijd geoefend;

bij vertrek met groot verlof van de dienstplichtigen wordt dit personeel een mobilisatiebestemming bij dit onderdeel gegeven, waarna dit onderdeel in de slagorde als mobilisabel onderdeel kan worden opgenomen; in de regel krijgt ook (een gedeelte van) het beroepspersoneel, dat

de opleiding van de onderdeelsvorming heeft verzorgd, een mobilisatiebestemming bij dit onderdeel;

ook hier zullen de factoren: lichtingssterkte, frequentie van de lichtingsploegen en het beschikbaar beroepspersoneel bepalend zijn voor de grootte (niveau) van het onderdeel en omgekeerd zal de grootte van het onderdeel de benodigde sterkte aan dienstplichtigen bepalen; de tijdstippen van oproeping zullen voor de verschillende categoriën als gevolg van de onvermijdelijke verschillen in de individuele opleidingsduur verschillend moeten zijn om op het tijdstip van vorming van het organiek oorlogsverband over alle functionarissen te kunnen beschikken;

bij een uniforme duur van de eerste oefening voor alle categoriën (hetgeen n.m.m. zeer ondoelmatig zou zijn) zal de duur van de langste individuele opleiding bepalend zijn voor de opleidingsduur als organiek verband; hierbij spreekt onder meer het belang van de bezetting door beroeps- (of als zodanig dienstdoend) personeel van die functies, welke een lange opleidingsduur eisen.

76. Het kenmerkende verschil tussen deze beide hoofdvormen ligt in het feit, dat in het geval sub a (zie vorig lid) het mobilisabel onderdeel wordt gevormd door het „stootsgewijze” opvullen van het raamwerk, terwijl in het geval sub b het mobilisabel onderdeel op een bepaald moment als organiek verband wordt gevormd en als zodanig nog voor kortere of langere duur wordt geoefend.

Men zou in zekere mate de laatstgenoemde methode kunnen zien als een bijzondere vorm van eerstgenoemde methode, in die zin, dat in één stoot het raamwerk door dienstplichtigen tot organieke sterkte wordt opgevuld.

77. Het is uiteraard mogelijk en soms ook zelfs gewenst beide vormingswijzen toe te passen. Immers de sterkte, aard en organisatie van de onderdelen van een legerplan zijn sterk uiteenlopend, zodat voor bepaalde onderdelen de toepassing van de ene methode veel doelmatiger zal zijn dan de toepassing van de andere methode. Bovendien speelt hierbij het aantal te vormen gelijke of gelijksoortige onderdelen een belangrijke rol, evenals de diensttijd, welke — naast de omvang van het legerplan — het tempo van aflossing bepaalt.

Vormingswijzen van parate onderdelen

78. Ook bij de vormingswijzen van parate onderdelen zijn twee hoofdvormen te onderkennen, welke in wezen veel gelijkenis vertonen met de beide hoofdvormen, genoemd in lid 75:

a. een paraat onderdeel is opgebouwd uit *dienstplichtigen van een groot aantal lichtingsploegen*, waarbij periodiek nog niet in onderdeelverband gebrachte dienstplichtigen uit de opleidingseenheden in het parate onderdeel stromen en dienstplichtigen, die hun eerste oefening hebben volbracht van de parate troepen uit met groot verlov worden gezonden;

gedurende hun verblijf in de parate troepen worden de dienstplichtigen in een vastgestelde opleidingsgang geleidelijk in steeds moeilijker functies bekwaamd, uiteraard voorzover gelegen in hun „MOS-veld” en voorzover daartoe geschikt gebleken;

b. een paraat onderdeel is opgebouwd uit *dienstplichtigen van één lichtingsploeg*, waarbij het onderdeel in de laatste maand van de oplei-

ding bij de opleidingseenheden wordt gevormd en dan als paraat onderdeel wordt afgestoten ter verdere oefening als onderdeel; een dergelijk onderdeel bestaat dus niet, zoals bij de methode sub a, uit „lagen”.

79. De methode sub a (zie vorig lid) wordt genoemd: het *aanvullingssysteem*, terwijl de methode sub b genoemd zou kunnen worden: het *systeem van vorming van organieke oorlogsverbanden*.

In feite is dit laatste systeem eveneens een soort aanvullingssysteem, nl. een aanvullingssysteem met organieke verbanden, waarbij deze aanvulling op lagere of hogere niveaus kan geschieden (aflossing van groepen, pelotons, compagnieën enz.).

Des te lager het niveau des te meer benadert deze wijze van aanvulling het eerstgenoemde aanvullingssysteem, al blijft één *kenmerkend verschil* steeds bestaan: bij het systeem van aanvulling met organieke verbanden treft men altijd onderdelen aan, samengesteld uit dienstplichtigen van één lichtingsploeg, terwijl bij het aanvullingssysteem daarentegen ook de kleinste onderdelen opgebouwd zijn uit dienstplichtigen van *meerdere* lichtingsploegen.

80. Over de voor- en nadelen van beide systemen is reeds veel gepubliceerd en ik meen dan ook hier te kunnen volstaan met enige, in het bijzonder in het kader van de legervorming van belang zijnde, aspecten nader te belichten:

a. met de systemen houdt nauw verband het *ploegenstelsel*, waaronder dient te worden verstaan de verdeling van de jaarlichting in een aantal ploegen; bij een oproep van dienstplichtigen om de 2, 3, 4 of 6 maanden heeft men resp. een 6-, 4-, 3- of 2-ploegenstelsel;

bij het aanvullingssysteem zal men in de regel een „hooggenummerd” ploegenstelsel zien om te voorkomen, dat een te groot aantal dienstplichtigen tezelfdertijd in de parate troepen stroomt, waardoor de gevechtswaarde te sterk zou dalen; bij het systeem van vorming van organieke oorlogsverbanden zal de keuze van het ploegenstelsel veelal afhankelijk zijn van het niveau, waarop de onderdelen worden gevormd;

b. de *duur van de individuele opleiding* is een belangrijke factor voor de sterkte van de parate troepen, dan wel voor het aantal parate troepen; immers is deze duur kort, dan is de duur van het verblijf in de parate troepen groter en zullen er dus meer lichtingsploegen in de parate troepen aanwezig zijn;

als voorbeeld zij genoemd een lichtingssterkte van X man, een 6-ploegenstelsel, een duur van de eerste oefening van 18 maanden en een opleidingsduur van 8 maanden tegenover 4 maanden; in het eerste geval is aan parate mankracht beschikbaar $\frac{5}{6}$ X en in het tweede geval $\frac{7}{6}$ X man;

c. er dient een zekere *harmonie* te bestaan tussen de duur van de individuele opleiding en de duur van het verblijf in de parate troepen in die zin, dat bv. met een tweemaandelijks instroming in de opleidingsorganen niet een éénmaandelijks in- en uitstroming bij de parate troepen gepaard gaat; m.a.w. dat in beginsel de duur van de eerste oefening en de duur van de basis- en voortgezette opleiding (en als gevolg daarvan ook de duur van het verblijf bij de parate troepen) of een veelvoud van twee of een veelvoud van drie moet zijn.

Vormingswijzen van mobilisabele onderdelen

(indien parate troepen aanwezig zijn)

81. Uit de beide genoemde hoofdvormen van de wijzen, waarop de parate onderdelen kunnen worden gevormd, volgen de vormingswijzen van de mobilisabele onderdelen als 't ware van zelf:

a. bij toepassing van het aanvullingssysteem worden de mobilisabele onderdelen gevormd door het wedersamenvoegen van de uit de parate troepen gestroomde lichtingsploegen, waarbij het aantal benodigde lichtingsploegen bepaald wordt door het grootste aantal lichtingsploegen, dat tezelfdertijd van een bepaalde categorie in de parate troepen aanwezig moet zijn om de organieke sterkte te bereiken; bovendien is er een extra lichtingsploeg nodig voor het opvangen van het verloop tijdens groot verlof en van het mobilisatie-opkomstverloop;

ter verduidelijking moge het volgende voorbeeld dienen: bij een 6-ploegenstelsel is de individuele opleidingsduur voor een bepaalde categorie 4 maanden en de duur van de eerste oefening voor die categorie 20 maanden, voor een andere categorie resp. 10 en 24 maanden; voor de vorming van het mobilisabele onderdeel zijn dan nodig

$$\frac{20-4}{2} + 1 = 9 \text{ ploegen (= } 112\frac{1}{2}\% \text{ van de organieke sterkte);}$$

voor de andere categorie is dan evenwel aan mobilisabele mankracht beschikbaar:

$\frac{6}{7} \times 100\% =$ (bijna) 130% (immers zijn bij de parate troepen voor het bereiken van de organieke sterkte voor deze categorie nodig

$$\frac{24-10}{2} = 7 \text{ ploegen);}$$

tenslotte zij nog opgemerkt, dat een onderdeel eerst mobilisabel kan worden, nadat tenminste 8 ploegen achtereenvolgens uit de parate troepen zijn gestroomd, derhalve eerst na tenminste 16 maanden van het moment, dat de eerste lichtingsploeg is uitgestroomd;

b. bij toepassing van het systeem van vorming van organieke oorlogsverbanden worden de mobilisabele onderdelen verkregen, doordat deze onderdelen de parate onderdelen zijn, zoals deze zijn samengesteld op het moment, dat de dienstplichtigen van de betreffende lichtingsploeg hun eerste oefening hebben volbracht; in het algemeen zullen wel in de encadrering met beroepspersoneel wijzigingen worden aangebracht, aangezien het percentage beroepspersoneel bij de parate troepen i.v.m. de opleidingstaak hoger is dan bij de mobilisabele onderdelen;

teneinde het verloop tijdens verblijf met groot verlof te kunnen opvangen, alsmede het mobilisatie-opkomstverloop zullen de parate troepen een surplus boven de organieke sterkte moeten hebben, dan wel zal op een andere wijze in deze behoefte boven de organieke sterkte moeten worden voorzien, bv. door indeling van dienstplichtigen, afkomstig uit de „mobilisatie-pot”;

opgemerkt zij, dat bij dit systeem aan de grootverlofgangers onmiddellijk een mobilisatiebestemming wordt gegeven (zie laatste alinea sub a).

Slotbeschouwing

82. Uit deze beschouwingen over bepaalde facetten van de leger-

vorming moge het *grote complex van directe en indirecte factoren*, welke onder meer van invloed zijn op de keuze van het legerstelsel, gebleken zijn.

Hopelijk is door deze beschouwingen Uw algemene belangstelling voor dit onderwerp gewekt, dan wel geïntensiveerd en geven wellicht bepaalde facetten U aanleiding tot nadere overweging en bestudering.

Juist door het grote aantal, al of niet met elkaar in verband staande, factoren en door de grote verschillen, welke in de *waardering* van deze factoren kunnen bestaan, lopen de zienswijzen dikwijls sterk uiteen.

83. Ter bevordering van de overzichtelijkheid in de materie van de legervorming moge de volgende *samenvatting* dienen:

a. de *grondslagen van legervorming* zijn:

(1) het defensiebeleid met de daaraan verbonden doelstelling van de strijdkrachten;

(2) de financiële draagkracht, waarbij aan de orde is gesteld het probleem van de verhouding tussen de minimaal benodigde gelden, voortvloeiende uit het militair noodzakelijk geachte en de maximaal beschikbare gelden, welke nog in economisch opzicht verantwoord kunnen worden geacht;

(3) het personele en materiële potentieel;

(4) de stelsels van legervorming (staande-, militie- en kaderlegers); legers);

b. de *factoren van invloed op de legervorming* zijn:

(1) militaire factoren:

(a) de omvang en aard van de te stellen verplichtingen;

(b) de omvang en aard van de landstrijdkrachten, welke uit de doelstelling van de landstrijdkrachten voortvloeit en welke doelstelling weer is af te leiden uit de doelstelling van de strijdkrachten;

(c) de beschikbare mankracht;

(d) de graad van geoefendheid;

(e) de paraatheidseisen;

(2) de geografische invloeden;

(3) nationale en internationale invloeden;

(4) economische invloeden;

(5) sociale invloeden;

c. *beschouwingen over de dienstplicht*, waarbij de volgende onderwerpen zijn behandeld:

(1) factoren van invloed op de wetswijzigingen:

(a) de geest van de tijd;

(b) de volksaard;

(c) de politieke constellatie;

(d) de economische toestand;

(e) de graad van bereidheid van het volk offers te willen brengen en welke graad sterk afhankelijk is van de graad van oorlogsdreiging;

(f) de graad van vermogen en bereidheid uit de lessen van het verleden de juiste conclusies te trekken;

(2) de inschrijving;

(3) de keuring;

(4) de vrijstelling en het uitstel;

(5) de inlijving (gewoon en buitengewoon dienstplichtig);

(6) de verplichting tot werkelijke dienst;

(7) de duur van de eerste oefening, waarbij in het bijzonder de conseqwenties verbonden aan een bekorting zijn gezien en waarbij tevens de mogelijkheden tot gehele of gedeeltelijke compensatie zijn aangegeven;

(8) de duur van de herhalingsoefeningen, waarbij de aandacht is gevestigd op de factoren, welke bij de bepaling van de duur een belangrijke rol spelen;

(9) de algemene dienstbeëindiging;

(10) enkele verplichtingen van het reservepersoneel;

(11) de selectie, waarbij in het bijzonder de primaire selectie is gezien;

(12) de indeling van de goedgekeurde mankracht;

(13) de lichtingssterkte, waarbij is aangegeven met welke verliespercentages rekening moet worden gehouden;

d. *vormingswijzen van onderdelen*, waarbij de volgende hoofdvormen zijn aangegeven:

(1) voor mobilisabele onderdelen, indien er geen parate troepen zijn gevormd:

(a) d.m.v. een kern van beroepspersoneel, welke het raamwerk van het te vormen mobilisabel onderdeel vormt en waarbij periodiek een aantal dienstplichtigen worden opgeleid;

(b) d.m.v. de vorming van organieke oorlogsverbanden na de individuele opleiding en waarbij dit onderdeel gedurende de overgebleven periode van de eerste oefening nog verder wordt geoefend;

(2) voor parate onderdelen:

(a) d.m.v. het aanvullingssysteem, waarbij de onderdelen op elk niveau zijn opgebouwd uit verschillende lichtingsploegen en waarbij na de individuele opleiding de dienstplichtige in de bestaande verbanden wordt opgenomen en aldaar verder bekwaamd;

(b) d.m.v. het systeem van vorming van organieke oorlogsverbanden, waarbij de onderdelen op een bepaald niveau zijn samengesteld uit één lichtingsploeg;

(3) voor mobilisabele onderdelen, indien parate troepen zijn gevormd:

(a) d.m.v. wedersamenvoeging van de uit de parate troepen gestroomde lichtingsploegen;

(b) d.m.v. mobilisabel maken van het op een bepaald moment gevormd organiek oorlogsverband aan het einde van de eerste oefening van de dienstplichtigen van de betreffende lichtingsploeg;

e. *factoren, bepalend voor de planning* van de opbouw en instandhouding van de landstrijdkrachten:

(1) beschikbaar jaarlijks contingent;

(2) dienstduur:

(a) korporaals/soldaten: t/m 35-jarige leeftijd;

(b) onderofficieren: t/m 40-jarige leeftijd;

(c) officieren: t/m 45-jarige leeftijd;

(3) duur van de eerste oefening:

(a) 20 maanden voor de dienstplichtigen, waarvan de individuele opleidingsduur minder dan 7 maanden bedraagt;

(b) 23 maanden voor de dienstplichtigen, waarvan de individuele opleidingsduur 7 maanden of meer bedraagt.

(c) voor alle dienstplichtigen bestaat de mogelijkheid de laatste twee maanden van de eerste oefening in de vorm van klein verlof (buiten bezwaar van 's Rijks schatkist) door te brengen;

(4) duur van de herhalingsoefeningen:

(a) voor het dienstplichtig personeel ten hoogste 85 dagen, te verdelen over twee of meer tijdvakken, waarbij voor zoveel nodig voor elke herhalingsoefening de onderofficieren 7 dagen langer dan de andere dienstplichtigen onder de wapenen kunnen worden geroepen;

(b) voor de reserve-officieren ten hoogste 60 dagen verdeeld over ten hoogste drie perioden in elk tijdvak van drie jaren;

(5) duur van de individuele opleiding:

(a) korporaals/soldaten niet-specialist: 4 maanden;

(b) korporaals/soldaten specialist: 6, 8, 10 of 12 maanden;

(c) kader niet-specialist: 8 maanden.

(d) kader specialist: 10 of 12 maanden;

(e) officieren niet-specialist: 10 maanden;

(f) officieren en personeel Kon Marech.: 12 maanden.

(6) omvang en aard van de landstrijdkrachten voortvloeiende uit de doelstelling;

(7) het vereiste tempo van opbouw, sterk afhankelijk van de te verwachten internationale ontwikkeling;

(8) harmonische opbouw in die zin, dat de operationele en logistieke ondersteuning naar evenredigheid met de opbouw van de te ondersteunen onderdelen geschiedt;

(9) paraatheidseisen op basis van de taken en van de ligging t.o.v. de potentiële vijand;

(10) de vereiste graad van gevechtswaarde, onder meer afhankelijk van

(a) de werkelijke t.o.v. de organieke sterkte;

(b) het percentage beroepspersoneel;

(c) de lichamelijke en geestelijke conditie van het personeel;

(d) de geoefendheid;

(e) het aantal, de kwaliteit en de aard van de bewapening en het overig materieel;

(11) de mogelijke vormingswijzen van de parate en mobilisabele onderdelen;

f. het *Nederlandse legerstelsel* is een kader-militiestelsel, waarbij de dienstplichtigen worden opgeleid door beroepspersoneel, terwijl de hogere en lagere bevelvoering, alsmede de diensten enz., in vredestijd eveneens in handen ligt van beroepspersoneel; in oorlogstijd evenwel slechts gedeeltelijk;

bovendien is het huidige stelsel gericht op het instandhouden van een zekere parate troepensterkte d.m.v. het aanvullingssysteem en op de vorming van een aantal mobilisabele onderdelen (waarvan veelal in vredestijd kernstaven, bemand met beroepspersoneel, aanwezig zijn), waarvoor de mankracht wordt verkregen door wedersamenvoeging van de ploegen, welke opeenvolgend uit de parate troepen zijn gestroomd.

Deponeren en delegeren van gelden in oorlogstijd

door J. G. P. DE GILDE, *Luitenant-Kolonel der Militaire Administratie.*

Alvorens mijn beschouwing over dit onderwerp aan te vangen is het van belang het verschil tussen de beide begrippen met een enkel woord aan te geven.

Is het *deponeren* van gelden als een tijdelijk afstoten te beschouwen, omdat de militair de op deze wijze afgedragen gelden indien daar aan behoefte bestaat weer kan terugontvangen van de instantie (i.c. de administrateur van het onderdeel) waarbij hij de gelden heeft gedeponeed, het *delegeren* van gelden d.i. het overmaken aan derden (gezin, bank, e.d.) heeft een meer definitief karakter, omdat de militair over deze gelden niet of niet meer terstond de beschikking kan krijgen.

Beide vormen van geldafdracht hebben, aangezien daarvan, voornamelijk bij de troepen welke na 1945 in Indonesië verblijf hielden, in ruime mate werd gebruik gemaakt, afdoende bewezen in een behoefte te voorzien.

Na het stellen van deze conclusie dringt de vraag zich op: moet de militair in oorlogstijd — rekening houdende met de omstandigheid dat de financiële verzorging van het gezin alsdan niet door hemzelve behoeft te geschieden — van militaire zijde de mogelijkheid worden geboden zijn militaire inkomsten, welke hij voor zijn persoonlijk gebruik niet nodig heeft, tijdelijk of definitief af te stoten?

Artikel 93 van het Reglement van Administratie vermeldt hierover het volgende:

1. *In tijd van oorlog, oorlogsgevaar of andere buitengewone omstandigheden is het aan iedere militair vergund van de hem toekomende bezoldiging gelden te deponeren, om later te worden uitbetaald, een en ander naar regelen door Onzen Minister vast te stellen.*

2. *In tijd van oorlog, oorlogsgevaar of andere buitengewone omstandigheden kunnen, naar regelen door Onzen Minister vast te stellen, de administrateurs van de korpsen hun tussenkomst verlenen voor het betaalbaar stellen van gelden aan echtgenoten van tot het korps behorende militairen of aan door belanghebbenden aan te wijzen personen of instellingen.*

Aangezien het R.v.A. op dit punt niet is gewijzigd kunt U zich afvragen om welke reden het dan nodig is de gestelde vraag op te werpen en wel in het bijzonder voor die gelden, welke de man voor zijn persoonlijk gebruik niet nodig heeft. Te verwachten is toch, dat de gezinsverzorging in oorlogstijd op een andere wijze zal worden geregeld dan in het aangehaalde artikel 93 is bepaald.

Bij het streven de administratie bij de troepen te velde — op welk niveau deze ook wordt gevoerd — tot het noodzakelijke minimum te beperken, moet worden bedacht, dat de administratie geen doel in zich zelf, doch slechts middel is om het gestelde doel te bereiken, is het doel eenmaal vastgesteld, dan zal de administratie een aanvaardbare admi-

nistratieve oplossing moeten geven. Men zal zich met betrekking tot de gestelde vraag dus niet mogen laten leiden door de stelling, dat het deponeren en het delegeren van gelden teveel administratieve arbeid met zich meebrengen en daarom niet meer dienen plaats te vinden.

Zijn er redenen aan te voeren voor handhaving van de genoemde afdracht-mogelijkheden? Inderdaad. Ik zal er enige noemen:

a. De commandant van een eenheid moet kunnen bepalen, dat bij een aktie de militairen geen geldmiddelen bij zich mogen hebben (een verplichte deponering derhalve);

b. bij verblijf van een eenheid in kleinere plaatsen kan het voor deze plaatsen economisch funest zijn indien de militairen over te ruime geldsbedragen zouden beschikken (ook in dit geval moet de commandant maatregelen kunnen treffen);

c. spaarzin kan er toe leiden dat de militair voor zichzelf slechts weinig gebruikt en het niet benodigde wil overmaken.

Samengevat kan worden gezegd, dat diverse redenen zijn aan te voeren voor een tijdelijke of definitieve afdracht van gelden en dat deze redenen van militaire, persoonlijke, psychologische, morele of economische aard kunnen zijn. Deze redenen dwingen derhalve tot het scheppen van de mogelijkheid tot deponeren en delegeren. De administratie heeft slechts de plicht de te deponeren of te delegeren gelden te administreren, te bewaren, terug te betalen of over te maken.

De hiervoren gestelde vraag dient dan ook bevestigend te worden beantwoord, ook al zijn de administratieve stelsels als gevolg van zich steeds wijzigende inzichten en van modernisering van administratieve methodes aan vele veranderingen onderhevig.

Het is in dit verband interessant te weten, dat in het Amerikaanse leger het sparen niet alleen is geregeld, doch tevens wordt aangemoedigd. Hierbij dient wel te worden bedacht, dat alle militairen weddenietend zijn en meer ontvangen dan voor hun dagelijks gebruik nodig is, terwijl de financiële verzorging van de gezinnen niet onafhankelijk van de militair plaats vindt.

Over één van de wijzen waarop geldafdracht kan geschieden verscheen in het nummer van november 1954 van de *Army Information Digest* van de hand van Captain W. B. Andresen een zeer lezenswaardig artikel: „The soldiers book of the month”. (In dit boekje worden maandelijks de bedragen, welke de militair wenst te sparen, aangetekend. Aan het deposito wordt een rentevergoeding van 4% toegevoegd).

Die schrijver stelt vast, dat slechts weinig regelingen in het Amerikaanse leger een zo lang bestaan hebben gekend als „Soldiers Deposit” en dat vele militairen zich heden ten dage niet realiseren dat dit systeem is ontstaan in de dagen, toen het Amerikaanse leger in strijd was gewikkeld met de Indianen. En dat zelfs in de dagen toen „Pay day” een halve dag verlof betekende — met alle gevolgen van dien — van de spaarregeling een ruim gebruik werd gemaakt blijkt uit het feit, dat, binnen één jaar na de invoering van de regeling in 1872, 4000 militairen (16%) een bedrag van \$ 209.850 spaarden. In de 2e Wereldoorlog werd als hoogste stand bereikt een bedrag van \$ 213.165.808, gespaard door 649.355 militairen, terwijl in 1954 deze cijfers resp. bedroegen \$ 47 miljoen en 435.000 personen.

Oorspronkelijk had de regeling een tweeledig doel, n.l. enerzijds het aanmoedigen tot sparen (4% rente) en anderzijds het tegengaan van desertie in het Leger van na de burgeroorlog. Deposito's werden n.l. uitsluitend uitbetaald bij dienstverlating of bij overlijden aan de erfgenamen, terwijl bij desertie het tegoed werd verbeurd verklaard.

Niettemin was de regeling populair, want schrijver zegt: „many a soldier saw the wisdom of participating in the plan by depositing each month a large part of his small pay”.

Hoewel de Amerikaanse militair thans van verschillende systemen voor geldafdracht kan gebruik maken, blijft de hiervoren genoemde spaarregeling in een behoefte voorzien. Nog onlangs zijn de systemen, welke bij de verschillende krijgsmacht delen golden, aan elkaar gelijk gemaakt. Een van de doelstellingen van de regeling is evenwel niet gehandhaafd. Bepaald is n.l. dat bij desertie geen verbeurdverklaring volgt, terwijl het deposito niet vatbaar is voor beslag, inhoudingen of kortingen, noch bij rechterlijke uitspraak kan worden verbeurd verklaard.

Schrijver haalt vervolgens een brief aan welke door Major General B. E. Sawyer, Chief of Finance aan commandanten over de gehele wereld is gezonden en waarin deze autoriteit zegt, dat in de huidige Koude Oorlog „money is one of the many weapons employed by both sides”. Het schrijven vervolgt dan met:

„The Army savings program definitely is linked to the economic aspects of our world-wide struggle. The existence of surplus American spending money in oversea areas materially assists the forces opposing our Nation. Among the ways by which the enemy benefits from the existence of surplus United States money in foreign lands are these:

United States money taken from combat casualties can be used directly to finance espionage and sabotage, and indirectly to undermine the United States through devious economic maneuvers. Surplus spending money in the hands of United States service members in friendly foreign countries contributes to inflation in those countries.

Surplus spending money in the hands of United States service members who are in frequent contact with troops of other friendly nations tends to create a severe morale problem among the latter troops, thus endangering the common effort of allied nations.”

Het bevestigende antwoord op de in het begin van dit artikel gestelde vraag wordt door de inhoud van dit aangehaalde schrijven wel nadrukkelijk onderstreept.

Na een uiteenzetting over de administratieve zijde van de regeling besluit Captain Andresen zijn artikel met op te merken, dat hoewel het stelsel reeds 82 jaar bestaat er in de geschiedenis een nog veel ouder voorbeeld is aan te halen. In de legioenen van het oude Rome werd n.l. door ieder krijger — zij het verplicht — de helft van zijn soldij gedeponereerd.

Resumerende kan dus worden vastgesteld, dat de Amerikaanse legerleiding zich bewust is en blijft van de grote militaire en economische waarde van het besproken systeem. De „administratie” zal onder alle omstandigheden voor een goede uitvoering moeten zorgen ook al zullen die omstandigheden te velde daaraan niet altijd medewerken.

De compagnie Commandotroepen

door J. J. M. ANTONIETTI, Kapitein der Infanterie.

Ondanks het feit, dat het Korps Commandotroepen in ruime mate bekendheid geniet, bestaan er toch vele misverstanden over taak en optreden van commandotroepen. Het feit, dat het KCT in Engeland zijn oorsprong vond, heeft bij velen de mening gevestigd, dat co trn een soort sterk gespecialiseerde landingstroepen zijn, een landmacht-tegenhanger van het Korps Mariniers. Ook worden de Nederlandse co trn vaak de taken toegedacht van de „U.S.Rangers”, welke indruk zou kunnen worden gewekt door de „Amerikaanse” organisatie van de cten co trn.

Het ontbreken van een voorschrift is hier ongetwijfeld debet aan en veroorzaakt ook vaak moeilijkheden, zodra men met co trn moet samenwerken of ze onder bevel krijgt. Men heeft veelal geen volledig inzicht in de mogelijkheden en beperkingen van co trn.

Dit artikel beoogt iets bij te dragen tot het juiste begrip over commando's, in het bijzonder voor commandanten en staven, die ze in tijd van oorlog onder bevel zullen krijgen, of in vreedstijd met of tegen hen oefenen.

Taak

Het voorschrift 1400 (GOI) geeft als taken voor commando's:

1. Optreden tegen vij stafkwartieren, commandoposten, waarnemingsposten, verbindingen, aanvoerwegen en artillerie opstellingen.
2. Verkenningen (w.o. het maken van gevangenen).
3. Herovering (c.q. vernieling) van door de vij bezette objecten.
4. Optreden tegen vijandelijke aanvalsvoorbereidingen.
5. Optreden tegen vijandelijke luchtlandingstroepen.
6. Optreden als snel verplaatsbare reserve.

Wij zien dus, dat hier niet gesproken wordt over amphibische operatiën tegen een vijandelijke kust, zoals wel het geval is bij de Britse „Royal Marine Commandos”. Ook behoort het doen van aanvalslandingen met behulp van een valscherp niet tot de taken van de co trn, zulks in tegenstelling tot de „Rangers”.

Gezien de gesteldheid van het Westeuropese terrein zullen co trn er rekening mee moeten houden, dat het oversteken van waterhindernissen „dagelijks werk” zal zijn.

Waar nodig moeten commandotroepen ook militaire bijstand kunnen verlenen. Dit is reeds enkele malen geschied b.v. bij de watersnood in 1953, terwijl in 1952 een cie met een bijzondere opdracht voor enige tijd naar Suriname ging.

Organisatie, uitrusting en opleiding

Voor de organisatie en uitrusting wordt verwezen naar ons nr. 1/87 /1N/NS van 29 mrt. '56. In De Militaire Spectator van dec. '55 verscheen een uitvoerig artikel van de toenmalige Int. kol. E. R. d'Engel-

brunner, waarin o.m. de verschillende opleidingen, die men als commando doorloopt, werden toegelicht.

Kenmerken en mogelijkheden van commandotroepen.

Veelzijdige, lichte bewapening en vaardigheid in het nacht- en nabij gevecht, maken co trn geschikt voor een agressief verrassend optreden. De grote hoeveelheden kader en specialisten, en de veelzijdige verbindingsmiddelen en bewapening stellen co trn in staat om, indien nodig, snel niet-organieke afdelingen te formeren, die het meest geschikt zijn om een bepaalde opdracht te vervullen. Het ontbreken van zware wapens en uitrusting maakt co trn gemakkelijk verplaatsbaar te land, ter zee en in de lucht. Behalve de beide 3 tons vrachtauto's kan alles reeds per C-47 (Dakota) worden vervoerd. Co trn zijn geestelijk en lichamelijk gehard. Door hun optreden in vijandelijk gebied zullen co trn soms in staat zijn inlichtingen te verkrijgen, die buiten de werkzame sfeer van andere verkenningsorganen liggen.

Beperkingen

Doordat de cien niet organiek tot een divisie behoren wordt het moeilijk hen snel van specialistisch materieel te voorzien. B.v. indien voor een actie aanvalsbaten nodig zijn, zouden deze van het div geniebat kunnen worden betrokken. Wanneer echter bij een regiment in de Nationale Sector moet worden opgetreden zou er wel eens veel tijd kunnen verstrijken, tussen het indienen en honoreren van zo'n kl IV aanvraag.

Ofschoon het merendeel van de mogelijke opdrachten een optreden in vijandelijk gebied vereist, zijn de co trn zeer beperkt in hun mogelijkheden om achter de vijandelijke linies (opstellingen) te komen. De enige mogelijkheid is infiltreren en dit heeft al weinig kans van slagen, indien de vijand zijn gebied goed beheerst.

Dit steekt ongunstig af bij onze Belgische, Franse (koloniale) en Amerikaanse collega's, die ook het valschermscherm nog als naderingsmiddel gebruiken. Ook bij het v.m. KNIL werd met gunstig resultaat van „para-commando's" gebruik gemaakt.

Co cien zijn niet direct verwisselbaar met tir cien.

Het strijdend gedeelte van een cie co trn is iets sterker dan de helft van het strijdend gedeelte van een tir cie. Dit, alsmede het ontbreken van een ostpel, zijn de oorzaken dat de cie co trn niet dat zelfde afwerend en terreinhoudend vermogen heeft als de tir cie.

De cien co trn zijn afhankelijk van hogere staven voor het verkrijgen van de benodigde transportmiddelen (w.o. ook vaartuigen).

Indien geen transport ter beschikking wordt gesteld zijn zij slechts beperkt beweeglijk, niettegenstaande hun individuele vaardigheid groot en hun uitrusting licht is.

Een cie heeft slechts weinig personeel.

Gezien de hevigheid van de acties, die co trn zullen moeten voeren, zal er een groot personeelsverloop zijn; m.a.w. men is „snel door zijn commando's heen". Hierbij komt, dat nu nog niet vaststaat hoe aanvulling van personeel zal plaatsvinden.

De c'en hebben slechts een minimum aan administratief en verzorgingspersoneel, zodat zij verzorgingssteun behoeven.

Planning

Ook al betreft het veelal slechts een cie of minder, toch is voor het welslagen van een co operatie een nauwkeurige en gedetailleerde planning een eerste vereiste. Men bedenke, dat de vlotheid van uitvoering en het elan ten toon gespreid bij acties in het verleden, mede werden bereikt dank zij een gedegen voorbereiding. (Vergelijk: St. Nazaire, ontvoering van Mussolini, Djocja, enz.).

De lopende operatiën van de opdrachtgevende eenheid zullen in grote mate bepalend zijn voor de tijd, die voor planning van een commando actie beschikbaar blijft. De kans op succes is groter naarmate meer tijd voor voorbereiding kan worden uitgetrokken.

Oprachten en objecten moeten worden vastgesteld aan de hand van de meest nauwkeurige en recente gegevens. Het verdient aanbeveling om de c'n van de onder bevel gestelde co trn op de hoogte te houden van de toestand en hen aan te moedigen om geëigende opdrachten en objecten te suggereren. M.a.w. hen te beschouwen als speciale staf officieren en adviseurs van G3/S3 in commando-zaken.

Commando acties kenmerken zich door stoutmoedig, verrassend offensief optreden. Het is dan ook onjuist om plannen en voorstellen te verwerpen, alleen maar, omdat zij nieuw of ongewoon lijken. Steeds moeten voorzieningen worden getroffen, om de commando's snel van tactische luchtsteun te kunnen voorzien, daar zij zelf slechts licht bewapend zijn en veelal op een zodanige afstand van eigen trn zullen opereren, dat art vuur niet of moeilijk te verkrijgen is. Ook zullen vliegtuigen een belangrijke rol kunnen spelen bij herbevoorrading en geneeskundige afvoer.

Zo mogelijk moeten de co trn in de gelegenheid worden gesteld om enige malen vóór te oefenen. Dit spreekt te meer, wanneer wij bedenken, dat uit vele wapens en mogelijke groeperingen van personeel de juiste moeten worden gekozen. Bovendien is succes nauwelijks te verwachten als de mogelijkheid tot perfect teamwork niet aanwezig is.

Commando's moeten niet worden ingezet voor opdrachten, die even goed of beter door andere trn kunnen worden uitgevoerd. Wordt echter tot inzet besloten, dan dienen zij ook de kans te krijgen hun grote waarde te bewijzen, waartoe genoeg tijd en middelen ter beschikking dienen te worden gesteld.

Coördinatie

Wil een commando-actie kans van slagen hebben dan moet er een voortdurend contact bestaan tussen al diegenen, die bij de planning en uitvoering betrokken zullen zijn. Het zou aanbeveling kunnen verdienen een officier van sectie G3/S3 te belasten met de liaison tussen staf en co trn.

Gegevens omtrent vijand, terrein en weer, dienen z.s.m. nadat zij zijn verkregen, ter beschikking te worden gesteld. Hiertoe is een nauw contact tussen co trn en sectie G2/S2 noodzakelijk.

Daar de objecten voor een co aanval dikwijls achter de vijandelijke linies zullen liggen en buiten het gebied waar de opdrachtgever voor verantwoordelijk is, dient hij zich dus van de toestemming van superieuren te verzekeren, teneinde te voorkomen, dat eigen of andere plannen worden doorkruist.

Acties moeten ook worden gecoördineerd op het hoogste landmacht /luchtmacht niveau. Indien b.v. eigen co trn in vijandelijk gebied door de eigen lsk niet als zodanig worden onderkend, zou dit voor de co trn fatale gevolgen kunnen hebben.

Omdat co operatiën zich veelal over een tijdsverloop van meerdere dagen zullen uitstrekken, is coördinatie met de voorste eigen trn van nog meer belang dan dit bij patr gang reeds het geval is. Welhaast zeker zullen in deze periode wachtwoorden en herkenningstekens zijn veranderd, terwijl ook de voorste lijn eigen trn, niet meer dezelfde hoeft te zijn.

Indien wordt samengewerkt met eenheden van de Koninklijke Marine en/of de Koninklijke Luchtmacht, dienen de onderscheidene c'n in de gelegenheid te worden gesteld om zich rechtstreeks met elkaar te verstaan teneinde detailkwesties samen uit te werken.

Inzet

Bij voorkeur worden co trn verrassend ingezet om, althans enigszins, het gemis aan zware wapens en stootkracht te compenseren.

De opdracht moet binnen een beperkte tijd, niet langer dan 5 dagen, kunnen worden volbracht, daar anders extra vzg steun nodig is. Deze tijd van 5 dagen is vastgesteld als resultaat van praktische proefnemingen bij het KCT. Het bleek, dat bij een normale uitrusting en bewapening van co trn, die moeten infiltreren om een vernieling uit te voeren, niet voor meer dan vijf dagen voeding kan worden meegenomen.

Mede i.v.m. het hierboven gestelde moeten objecten niet te ver achter de vijandelijke linies liggen. Daar infiltratie de enige methode is om in door vijand beheerst gebied door te dringen, moeten co trn worden ingezet over terrein, dat door de vijand slecht wordt beheerst, dat dus naast een minimale dichtheid aan troepen tevens beperkte waarnemingsmogelijkheden heeft. Wellicht is de verwachting gewettigd, dat onder invloed van de door tactische A wapens ontstane spreiding van onderdelen, de kansen voor co trn aanzienlijk zullen toenemen.

Indien co trn worden gebruikt om tot de aankomst van eigen trn een sleutelpunt bezet te houden, dan dienen zij toch spoedig te worden ontzet, daar zij slechts een gering afwerend vermogen hebben.

Bij voorkeur worden co trn zodanig ingezet dat het streven van de opdrachtgevende eenheid hierdoor direct gunstig wordt beïnvloed. Wij dienen hierbij wel te bedenken, dat op velerlei wijze aan de vijanden en diens potentieel afbreuk kan worden gedaan, zonder dat dit onmiddellijk aan het front merkzaam is.

Naast de objecten, die reeds in de taak omschrijving van co trn staan genoemd lenen zich nog voor co overvallen:
kritieke punten op wegen en spoorwegen;

tankparken;
haven- en vliegveldinstallaties;
bevoorradingsinrichtingen;
sleutelterreinen;
verzamelgebieden;
krijgsgevangenkampen;
industriële sleutelpunten.

Verzorging

Aan de verzorging van co trn zitten enkele aspecten, die het dienstig maken, dat dit onderwerp hier, zij het terloops, wordt aangeroerd. De bevoorrading met goederen van de klassen I, II, III en V zal niet meer dan normale moeilijkheden opleveren zolang de cie nog niet in gevecht is. Deze goederen zouden volgens de normale procedure kunnen worden betrokken van de territoriale verzorgingscompagnie. Of en hoe bevoorraad zal worden tijdens het gaan naar en het verblijf in vijandelijk gebied zal voor elke actie moeten worden vastgesteld. V.w.b. bevoorrading met kl IV. goederen zijn zeker moeilijkheden te overwinnen.

Als voorbeeld diene het bootmaterieel, dat voor co trn van zulk een groot belang is. Dit zal via de territoriale vzg cie van een genie basis depot moeten worden verkregen. Blijkt hier nu dat b.v. stormboten tot de „schaarse” artikelen behoren, dan zal degene, die over de aanvraag moet beslissen moeilijk meteen de noodzaak kunnen beoordelen en ze onmiddellijk beschikbaar kunnen maken. Het laat zich aanzien, dat het verkrijgen van kl IV goederen dus een tijdrovende zaak zal worden, zodat bij het onder bevel krijgen van co trn niet mag worden verwacht dat zij binnen enkele uren voor elk optreden gereed zullen zijn. V.w.b. het onderhoud zal de cie een extra belasting vormen van de motorvoertuigen onderhoudsgroep, daar in de cie zelf slechts het eerste echelons onderhoud kan worden verricht.

Een generaal moet zijn volk door en door kennen en de taal van het volk spreken.

Maarschalk Wavell.

Een generaal moet bovenal rechtvaardig zijn. Niets ondermijnt zijn positie zo zeer als onrechtvaardigheid.

Maarschalk Wavell.

Een generaal moet altijd vooruit denken, beslist zijn, daar zijn waar gevaar dreigt, onvermoeibaar, het bloed van zijn soldaten sparen en de kleinigheden niet verwaarlozen.

Frederik de Grote.

Enige groepspsychologische aspecten van de militaire groep op het gevechtsveld

door H. A. VAN RENESSE, *Majoor K.N.I.L. b.d., Psych. Cand.*

*„The finest theories and most minute plants often crumble.
Complex systems fall by the wayside. Paradegroundforma-
tions disappear. Our splendid trained leaders vanish. The
good men, which we had at the beginning, are gone. The
raw truth is before us.”*

Major General Charles W. O'Daniel.

Inleiding.

In deze rationalistische en materialistische eeuw voeren kennis, logica, intellect en de natuurwetenschappen de boventoon, zij hebben tot opzienbare ontdekkingen geleid en nog vele andere zullen er ongetwijfeld aan worden toegevoegd. Hun methoden en conclusies zijn dikwijls alleenzalmakend, deze zijn juist. Daarom moeten ze ook aangewend worden in andere gebieden, overall! Het gevoelsmatige en emotionele, het „menselijke”, en het irrationele zijn te speculatief, kunnen niet geconcretiseerd worden, zij zijn niet bewijsbaar en dus . . . weg daarmee!!

Deze ietwat gechargeerde tegenstelling ziet men zoveel, dat een ernstige waarschuwing daartegen zeker op zijn plaats is ter voorkoming van onverwachte, onverklaarbare en dikwijls catastrophale resultaten. Men kan niet straffeloos het geheel „mens” eenzijdig beklemtonen en aanpakken; de „andere zijde” zal zich daartegen verzetten, zodat nooit een harmonisch geheel zal worden verkregen.

Hoewel in de jaren na 1945 hier al meer begrip voor is gekomen — en nu behoeven wij nog alleen te wijzen op het bedrijfsleven met de drang naar verbetering van menselijke verhoudingen, industrial relations, de aanstelling van specialisten, personeelschefs, bedrijfspsychologen enz. — toch menen wij, dat dit begrip nog meer gefundeerd moet zijn in de innerlijke overtuiging, dat de mens als EEN geheel moet worden beschouwd. Een psychofysisch geheel waarvan de ratio, het concrete één zijde is en het gevoelsmatige, het emotionele en het abstracte een minstens even belangrijk andere! En juist deze emotionele, menselijke zijde is nu van het grootste belang voor het verstaan van de z.g. group dynamics, d.i. die tak van sociale wetenschap, die zich bezig houdt met de kleine groepen, de „face-to-face” groepen.

Deze gedachten kwamen in ons op, toen wij het uitnemende boekje lazen van Marshall „Men against fire”. Het lezen hiervan heeft ons er toe gebracht te trachten aan enkele resultaten van zijn ervaringen nader sociaal-psychologische beschouwingen te wijden om zo mogelijk een verklaring voor de uitingsvormen van de militaire groep op het gevechtsveld te vinden en daarmee vooral de irrationele factoren te belichten om met recht te kunnen waarschuwen tegen een te grote eenzijdige vaktechnische opleiding en het onderschatten van het inzicht

in het hoe en waarom van de gevoelsmatige uitingen en behoeften van de mens, die blijven bestaan, ook al is hij in een militaire uniform gestoken.

In onderstaande beschouwing zijn dan ook enkele gedeelten uit dit boekje hetzij als citaat aangehaald, hetzij omgewerkt tot een passende basis voor onze gedachten.

Wijze van onderzoek.

In het bedrijfsleven heeft men het belang van goede groepspsychologische verhoudingen heden wel voor de volle 100% aanvaard, ja, terzake kundige specialisten worden aangetrokken om deze verhoudingen te bestuderen en technieken en regels op te stellen om ze zoveel mogelijk te bevorderen en te stimuleren. In het leger is men over het algemeen nog niet zover; niet dat men het belang van goede groepspsychologische verhoudingen niet inziet, — en gelukkig behoeft hier geen strijd meer over te worden gevoerd — doch het onderzoek naar deze groepsverhoudingen op het GEVECHTSVELD — en daar gaat het uiteindelijk om! — is praktisch niet uitvoerbaar. Men kan nu eenmaal niet tijdens het gevecht, en zeker niet door de commandanten die wel wat anders aan hun hoofd hebben, groepsverhoudingen observeren en eventueel de leden van de groep interviewen, een wijze van aanpak, die in het bedrijfsleven usantieel is.

Het gevolg van deze moeilijkheid is dat een dergelijk onderzoek onder gevechtsumstandigheden geheel achterwege gelaten moet worden, of geheel gegrond wordt op persoonlijke subjectieve belevissen van de onderzoeker achteraf. Wel geschiedt de aanpak van dit probleem onder vredesomstandigheden, doch het zal een ieder duidelijk zijn, dat de conclusies hieruit getrokken maar zeer geringe betekenis hebben voor de verhoudingen op het gevechtveld, waarbij zowel de individuele als groepsverhoudingen op een totaal ander vlak liggen.

In de laatste wereldoorlog echter heeft men, vooral in Amerika, gepoogd dit vraagstuk te benaderen door, wat wij haast noemen zouden, retrospectie, d.w.z. het protocolleren van gesprekken met leden van een groep onmiddellijk na een gevechtsmoment. Alhoewel hier ook bezwaren aan verbonden zijn, is men toch tot opmerkelijke resultaten gekomen, die — gezien de overvloedige ondervragingsgegevens — redelijkerwijs wel als praktische basis aanvaardbaar zijn. Wat wil men immers bereiken? De opleiding van de militair van hoog tot laag zodanig te verbeteren — en dat geldt hier dan meer in het bijzonder voor de intermenselijke relaties —, dat de gevechtskracht verhoogd wordt en het verliescijfer verlaagd.

Angst en vrees.

„In war the soldier is met by pitch dark night”

Clausewitz.

Volg de lijn van de opleiding van de gemiddelde soldaat, zijn eerste contact met de „vijand”, zijn samenwerking met de eigen partij, de bewegingen op het „gevechtveld”, zijn ups and downs in de vaak fysiek harde training, en het is gemakkelijk te zien dat de soldaat gewend

wordt aan grote formaties mannen en massieve mechanische kracht vlak om hem heen. Hij ziet deze kracht in de kampementen, op het oefenterrein en hoewel getracht wordt de oefenomstandigheden zoveel mogelijk identiek te maken aan het werkelijke gevechtsveld, toch zal hij zich nooit werkelijk alleen en geïsoleerd voelen. Hoe meer hij de kracht van het leger ziet, hoe groter zijn zelfvertrouwen zal worden en hij zal er zich nauwelijks van bewust zijn, dat dit een factor is geworden voor zijn moreel.

Zelfs de eenheden van de „vijand” zijn voor hem gematerialiseerd, hij ziet ze voor zich op het oefenterrein, hij ziet ze in instructiefilms, hij ziet ze als zijn toekomstig gevechtsdoel. DIT zal hij op het werkelijke gevechtsveld zien gebeuren, hij zal ze daar voor zich zien, zij zijn weliswaar niet te onderschatten, maar toch gewoon van vlees en bloed, kwetsbaar en sterfelijk. Er is niets mysterieus aan hen en als ze door een kogel worden getroffen, zullen ze neergaan. De soldaat gelooft wat hij heeft gezien en dit geloof versterkt zijn verbeelding, hoe zijn belevenissen op het gevechtsveld zullen zijn. Hij stelt zich het gevecht voor als een botsing van grote, doch zichtbare eenheden, een zichtbare lijn van mensen en machines zover als het oog reikt.

Wordt hij nu naar het front gestuurd, dan zal gedurende de opmars van zijn onderdeel naar het gevechtsveld niets gebeuren om zijn oorspronkelijke indrukken te veranderen. Troepen in grote hoeveelheden en materiaal in een haast onuitputtelijke stroom is het gewone beeld van de aanvoerlijnen. Hier voelt hij de kracht van het leger zelfs sterker dan waar ook.

Nadert hij de frontlijn meer en meer, dan zal hij in de verte de geluiden van het gevecht horen, doch deze verstoren slechts in geringe mate zijn gevoelens. Weliswaar kan hij nu slechts de kracht van zijn eigen onderdeel zien, maar deze kracht is dicht bij de hand. En bovendien is hij in zijn groep opgenomen, iedere man die hij kent is dicht bij hem, is te zien en te horen en dat drukt de vage vrees neer, die hem wellicht tot stoppen zou hebben bewogen.

Het onderdeel bereikt het gevechtsveld en gaat voorwaarts tot het onder bereik van de vijandelijke lichtere wapens komt. De vijand vuurt. Het beeld wordt nu volkomen abnormaal. Hij had verwacht actie te zien. Hij ziet niets. Er is niets te zien. Het vuur komt uit het abstracte. Hij weet dat het kogels zijn, want in het geluid kan hij zich niet vergissen. Maar dat is dan ook alles wat hij zeker weet. De manschappen ploffen op de grond en zijn niet meer voor elkaar te zien en diegenen die nog wel te zien zijn, blijven muistil. Hier is een verrassing, waarover men bij de opleiding niet heeft gesproken. Waar is het doel? Hoe moet men de vijand aangrijpen, als hij niet te zien is? Hoelang zal het duren voordat de vijand te zien zal zijn en de hem geleerde situatie, deze vijand op een bepaalde tactische manier te bestrijden, zich voordoen? Wanneer zal het „normaal” worden? En waar zijn zijn eigen kameraden? Het vuur van de vijand dwingt de manschappen zich te verspreiden, ieder zijn beste dekking te zoeken. Het onderdeel verliest visueel en auditief contact, de soldaat staat op zichzelf, is alleen, geïsoleerd!

Het gevechtsveld is koud, het is de eenzaamste plaats waar mensen bij elkaar zijn.

Voor de soldaat die voor het eerst dit gevechtsveld betreedt, is niet

het feit dat hij mogelijk voor de dood komt te staan het meest zenuw-slopend, neen, het ergste is de leegheid, geen beweging, geen teken van enige actie. Overal heerst een grote „stilte”, die erger is dan het vijandelijke vuur. Het is de leegheid die het bloed in de aderen doet stollen en hem verlamt.

Een normale man kan zich wapenen, zich verdedigen tegen de mogelijkheid van de dood, hij weet waar het gevaar vandaan komt, waarheen hij eventueel kan vluchten, wat hij kan doen!

De soldaat voelt zich plotseling heel alleen in dit uur van het grootste gevaar, hij weet niet wat het gevaar is, waar het vandaan komt, hij weet alleen dat het er is, en zal toeslaan!

De soldaat heeft angst!

Angst!

Wij willen dit woord voorzichtig hanteren, omdat hier veel misverstand uit voortvloeit. Men spreekt van angst en vrees zonder er een essentieel verschil in te zien, zeker, angst is wat „sterker” dan vrees, dus een verschil in kwantiteit, doch over het algemeen heeft men de neiging deze twee begrippen door elkaar te gebruiken.

Wij menen er echter een scherpe scheiding tussen te moeten trekken, omdat angst en vrees in wezen geheel verschillend zijn. Als wij nagaan wat de moderne opvattingen hierover zijn, dan zien wij dat Goldstein¹⁾ onder de angst verstaat de subjectieve ervaring van het organisme in een catastrophale situatie. Deze conditie doet zich voor, wanneer het organisme (individu) niet op kan tegen de eisen van de omgeving en dientengevolge doorleeft òf een bedreiging van zijn existentie òf wel een bedreiging van de waarden, die het essentieel acht voor zijn bestaan. Voor ons is in het kader van deze beschouwing het eerst genoemde van belang.

Vrees daarentegen is niets anders dan de beleving van het individu van de mogelijkheid van het opkomen van de angst, m.a.w. de bezorgdheid dat men in een catastrophale situatie terecht zal komen. Vrees is steeds gebonden aan een bepaald object, waarvoor men vreest, dus een werkelijke realiteit, terwijl angst daarentegen onbepaald is, abstract, niet te vatten, dus ook niet te bestrijden.

Het vermogen tot het verdragen van angst is belangrijk voor de zelfrealisatie van het individu en het veroveren van zijn omgeving; dus niet van de angst weg, doch deze angst verwerken op het bewuste niveau, de zelfrealisatie! Moed is niets anders dan „ja-zeggen” tegen de schokken in zijn eigen existentie. Zeer zeker kan vrees omslaan in angst, n.l. dan wanneer het individu begint te beseffen dat hij aan het gevaar niet het hoofd kan bieden. Wanneer vrees overgaat in angst, doet er zich een kwalitatief verschil voor en niet een kwantitatief. Bij angst breekt de relatie tussen het zelf en de omgeving af, dus een desintegratie van het zelf, een zich oplossen van de existentie, zodat men kan zeggen „niet iemand heeft angst, maar IS angst”!

In dezelfde geest redeneert Heidegger²⁾ ook hij scheidt scherp de angst van de vrees. Ook hier is de vrees objectbepaald, dus concreet.

1) Goldstein: „Der Aufbau der Organismus”, Den Haag, Nijhoff 1934 p. 187 e.v.

2) Heidegger: „Sein und Zeit”, Neomarusverlag, Tübingen 1949, p. 184 e.v.

Het vreesobject ziet er uit of het benadelen zal, heeft een bepaalde wer-
kingskring en is ook zelf ergens. De plaats waar het vandaan komt is
bekend, daar is het niet pluis. Hetgeen nadeel kan berokkenen is nog
niet in de onmiddellijke nabijheid, maar het nadert.

In tegenstelling hiervan is de angst geheel onbepaald, er is niets
waarvoor de angst „sich ängstigt”. Daar het bedreigende niets is en
dus ook niet ergens zijn kan, kan het ook niet naderen, het bedreigende
is nergens en toch is het er en wel zo nabij, dat het benauwend en
adembenemend is. De angstige mens voelt zich eenzaam, hulpeloos en
omdat het bedreigende nergens is, is er ook geen vlucht mogelijk ergens
heen. De onrust houdt in een voortdurend maar nutteloos, althans
vergeefs pogen om toch te vluchten en zich uit de gesteldheid van de
angst te redden. In de angst bevindt de mens zich voor het „niets”. Het
zijn-tot-de-dood is wezenlijk angst. Zoals de vrees een anteciperen is op
een bekend naderend onheil, zo is de angst in wezen doodsangst, d.i.
een vooruitgrijpen op de onvermijdelijke, op zichzelf echter onbekende
dood.

Ook andere schrijvers zoals Kierkegaard³⁾ en Liebeck⁴⁾ hebben
deze zelfde opvattingen.

Toch zou men zich kunnen afvragen of het bij de soldaat op het
gevechtveld nu de onbepaaldheid is van de angst of wel de isolatie van
het individu, dat de angst veroorzaakt of wel een wisselwerking tussen
beiden. Het stellen van deze vraag maakt de beantwoording van een
andere vraag noodzakelijk: „Is de angst primair in ieder individu aan-
wezig of niet?”

Wij zijn met Kierkegaard, Heidegger, Goldstein en Liebeck van
mening dat dit inderdaad het geval is en zulks in tegenstelling met b.v.
Scheler⁵⁾ die de liefde als primair beschouwt, Angst is inderdaad pri-
mair in het individu aanwezig en het niet-angstig-zijn secundair. Angst
moet beschouwd worden als een positief iets, n.l. een prikkel voor een
nieuwe mogelijkheid tot zelfontwikkeling door de angst heen, het ver-
werken op bewust niveau en niet het verdringen, het wegmoffelen er-
van noch het terugdeinzen ervoor. Het is de prikkel voor het creatieve
in de mens en wij zeggen met Kierkegaard: „Hoe origineler een per-
soon, des te dieper is zijn angst”.

Gaan wij van deze beschouwingen uit, dan kan de isolatie nimmer
de oorzaak van de angst zijn, doch hoogstens de prikkel daartoe. M.a.w.
angst is steeds bij het individu aanwezig, zij het dan ook in latente
vorm, maar door de isolatie van het individu kan de angst manifest
worden⁶⁾. Immers deze isolatie verhindert de behoefte van de mens
zich te kunnen vergelijken met andere individuen, waardoor hij weet
waar hij staat en wat zijn existentie is. Het wegvallen van deze moge-
lijkheid zal de prikkel kunnen zijn de angst manifest te doen worden.

Hebben wij de begrippen angst en vrees nu duidelijk gescheiden
en helder gesteld, dan kunnen wij ons gemakkelijk de situatie van de
soldaat die angst heeft, voorstellen en daardoor ook de maatregelen

3) Kierkegaard: „Über die Angst” 1884.

4) Liebeck: „Das Unbekannte und die Angst”, Leipzig 1928, F. Meiner.

5) Scheler: „Die Wissensformen und die Gesellschaft” 1926, Leipzig, Der neue Geist-
verlag.

6) Horney: „New ways in Psychoanalysis”, London 1954 p. 202 e.v.

die nodig zijn om hem uit deze angstsituatie te bevrijden: de angst te vervangen door de vrees, van het onbepaalde verlamme tot het concreet bepaalde en daardoor dus aangrijpbare! En juist hierin zal de groepsdynamiek een beslissende factor zijn. In de opleiding van de soldaat en de groep zal deze groepsdynamiek gestimuleerd moeten worden en gebracht worden van een dikwijls onbewust niveau tot een gerichte bewuste realisering, waarbij de leider een doorslaggevende rol speelt.

Beschouwen wij in dit verband ook de theorieën van Freud⁷⁾, dan zien wij dat het volgens de opvattingen van Freud hoofdzakelijk de libidineuse bindingen zijn die in de groep de groepsband samenlinkt. Zowel tussen de individuen van de groep, als tussen de groep als geheel en zijn leider, bestaan deze libidineuse bindingen. Verbreking van deze bindingen veroorzaakt dus het uiteenvallen van de groep en dus angst. Dus ook hier spreekt toch ook de isolatie van het individu — zij het dan ook een isolatie door het wegvallen van de libidineuse binding — een duidelijke taal. Het individu kan nu het dreigende gevaar geïsoleerd niet meer aan, krijgt dus angst, terwijl daarentegen de groepsbinding in dit zelfde geval ervoor zorg zou hebben gedragen dat de angst niet zou zijn opgetreden.

Het essentiële van de kleine militaire groep

In vreedetijd zijn de normale groepsverhoudingen in een legeronderdeel als groep over het algemeen vrijwel identiek aan de groepsverhoudingen in andere gemeenschappen, zij uiten zich op dezelfde wijze, de beïnvloeding is gelijk, kortom, er is niet de minste reden om een „legergroep” als iets afzonderlijks of iets bijzonders te beschouwen.

Waar ligt nu het essentiële van de groep in het leger?

Dat zijn de omstandigheden op het gevechtsveld, omstandigheden, die zich bij geen andere denkbare groep kunnen voordoen. Deze omstandigheden hebben een beslissende invloed op de groep en op de gedragingen van de leden van de groep en hebben — groepspsychologisch gezien — als al-omvattende enige factor: de angst! Het gedrag van de groep als geheel en van de leden van de groep als individu, wordt hierdoor beïnvloed, zodat er zich wijzigingen voordoen in de „normale” groepsgedragingen en juist deze wijzigingen zijn van belang. De groep voelt nog sterker dan normaal dat alleen de groep als groep bestand is tegen de dreiging van buiten (hier de angst), en niet alleen bestand, doch ook — zij het dan noodgedwongen — in staat tegen deze angst op te treden, deze angst te concretiseren en zodoende de angst om te vormen tot vrees.

En dat lukt alleen als groep, waarin de groepsverbanden zeer sterk geaccentueerd worden en een streven merkbaar is zich inniger te sluiten, compacter te maken. Bindingen, relaties, e.d. die in „normale” groepsverhoudingen voldoende zijn, hebben hier onvoldoende stimulans om de individuen van de groep tot bepaalde vereiste activiteiten aan te zetten. De drang tot het bereiken van het groepsdoel, en dus de groepsdynamiek, moeten meervoudig worden versterkt. Om met Chorus te spreken⁸⁾: de groep gaat van de „vredesgroep” met de organisato-

7) Freud: „Massenpsychologie und Ich-analyse” p. 289 e.v.

8) Chorus: „Grondslagen der Sociale Psychologie”, Leiden 1953, p. 161 e.v.

rische betrekkingen of dienstbetrekkingen over naar de „oorlogsgroep” met de vertrouwelijke betrekkingen. De betrekkingen worden sterker beaamd, het gemeenschappelijke wordt niet alleen versterkt, maar als enig overheersende aangevoeld: het optreden tegen de angst! Worden deze betrekkingen onvoldoende beaamd, dan ontstaan te zwakke vertrouwelijke betrekkingen waardoor de groep niet voldoet aan de eisen van het gemeenschappelijke, de angst tegemoet te treden. Aangezien het groepsdoel in wezen is het overwinnen van de angst, zullen de leden van de groep er naar streven de vertrouwelijke betrekkingen zodanig te versterken, dat aan het groepsdoel beantwoord kan worden.

In tegenstelling tot wat Chorus meent, n.l. dat normaal de vertrouwelijke betrekkingen tot het meest persoonlijke voeren, wat hij het „wij-van-de-liefde” noemt, zijn wij van mening, dat hier sprake is van het „wij-van-de-angst”. De angst voert hier primair tot de gemeenschap, niet de liefde, maar de angst is hier dominant! Welke opvattingen men ook heeft van wat normaal primair is, voor ons is het belangrijk dat voor de groep op het gevechtveld alleen van angst als stimulans, als groepsbinding en als energiebron voor de groepsdynamiek, sprake is.

Met dit alles willen wij nu niet beweren, dat de leden van de kleine militaire groep door de angst tot een groepsbinding komen en, wat men zou kunnen noemen, spontaan ontstaat. Het staat immers vast dat gevaar niet noodzakelijk tot een samensluiten voert, evengoed kan het tot het tegendeel uitlopen, n.l. het „Wie zich redden kan, redde zich!”. Het gemeenschappelijke gevaar KAN dus een reden zijn, maar om tot een werkelijke groepsbinding te komen, en niet tot haar tegendeel, daarvoor is het nodig dat de leden van een groep reeds tot een grote mate van groepsbinding zijn samengeklonken en dit moet bereikt worden vóórdat de groep het gevechtveld betreedt.

De groep moet dus optreden tegen de angst. De vraag kan nu gesteld worden: „Wat is het nu eigenlijk dat de angst doet wegvloeien? Welke invloed, welke kracht is het die dit bereiken kan?”

Wij hebben gezien dat de angstige moet trachten te komen tot het aanvaarden van de angst, tot het bewust verwerken van de angst, tot de zelfrealisatie. Wij zijn van mening dat door de groepsbinding, het wij-van-de-angst, het individu de kracht kan opbrengen, de psychische energie beschikbaar kan en wil stellen, om tot deze zelfrealisatie te komen. De groepsbinding is de prikkel die de energiebronnen bij de leden van de groep tot activiteit nopen om de angst tegemoet te treden, te verontzijdigen en zo te komen tot een verovering van hun omgeving.

(Slot volgt)

Het is de persoonlijkheid, het karakter, dat de doorslag geeft in elke strijd.

Generaal Eisenhower.

Nieuwe Uitgaven

SOLDATEN VAN NAPOLEON, door prof. dr. K. C. Peeters, Uitg. „De Vliet”, Nationalestraat 46, Antwerpen, Prijs: Bfrs 135.—.

De figuur van Keizer Napoleon heeft na anderhalve eeuw nog steeds grote belangstelling en oefent nog altijd een bijzondere aantrekkingskracht uit. Eén van de oorzaken daarvan wordt gevormd door het waas van legenden rondom Napoleon, waardoor de harde waarheid ten dele schuil gaat of wordt verdoezeld.

Het boek van Professor Peeters toont ons die waarheid ten voeten uit. Want schrijver legt de nadruk van zijn boek niet op Napoleon, maar wél op de soldaten van de keizer. Verdragen, intriges, veldslagen vormen slechts de achtergrond, waartegen dit verhaal zich afspeelt. Het is voornamelijk het verhaal van de belevenissen van 296 Belgische constricts, aan de hand van het dagboek van een hunner, de jonge Kempenaar Willem Kenis.

In 1806 ingelijfd, neemt hij deel aan de slagen bij Eylau en Friedland, de slag bij Wagram, de strafexpeditie tegen Zweeds Pommeren en de bezetting van het eiland Rügen en ten slotte aan de tocht naar Rusland, waar hij in de gevechten bij Mohilev krijgsgevangen wordt gemaakt, om ten slotte in 1814 na een mars van Saratov aan de Wolga naar Antwerpen weer thuis te komen.

Het is een sober verhaal. Weinig of geen sentiment. De hoofdpersoon blijft de gewone boer, die hij was.

Voor al de ervaringen in de beschreven veldslagen zijn in hun eenvoud aangrijpend. Daar is Napoleon de man, die in het teken staat van zijn eigen uitspraak.

„Ik ben opgegroeid op het slagveld en een man zoals ik geeft niets om het leven van een miljoen mensen”.

Huiveringwekkend! En het is wellicht nog huiveringwekkender, dat — ondanks alle ellende die zulk een opvatting te weeg brengt — de wereld niet wijzer schijnt te worden en steeds weer de mogelijkheden biedt aan nieuwe tirannen, die de mens óók niet tellen, zoals Hitler en Stalin.

Bijzonder aangrijpend is het verslag van de veldtocht naar Rusland. Zeer merkwaardig is de beschrijving van de krijgsgevangenschap aldaar. Die beschrijving werpt een fel licht op de verschrikkelijke toestanden, waaronder het Russische volk toentertijd leefde. Er is maar één woord voor: *verschrikkelijk!* Naast de gewone soldaat maken wij ook

kennis met talrijke minder bekende aanvoerders van Napoleon: Pajol, Manulaz, Bordesaulle, Friant, Bryères, Rapp e.a. Dappere kerels, die alle gevaren met hun troepen deelden en daardoor alles van hun troepen konden eisen.

Hoewel dit boek een zuiver historische inslag heeft, leest men het als een roman. Dat lezen wordt bovendien vergemakkelijkt door een groot aantal overzichtelijke kaarten, terwijl de illustraties zeer origineel zijn o.a. een bijzonder mooie — maar voor zeer velen onbekende — afbeelding van Napoleon uit de „Kunsthalle” te Hamburg. Afdrukken van brieven en documenten maken het geheel bijzonder interessant.

Dit werk geeft ons een geheel andere kijk op de geschiedenis van die tijd. Het is de geschiedenis bekeken „van onder af”, vanuit de gezichtshoek van de gewone, kleine man.

In zijn slotbeschouwing stelt schrijver zich de vraag wat toch de oorzaak was, dat de soldaat — ondanks alle onderzonden ellende — toch steeds tot zijn keizer opzag en als door magische kracht gedreven, steeds weer zijn leven in de waagschaal stelde voor de man, die op 5 December 1812 uit Smorgoni een ordonnans naar Parijs zond met het laconieke ontstellend cynische bericht: „Het grote leger is vernietigd, maar de gezondheid van de keizer is beter dan ooit”.

En toch staan in korte tijd weer honderdduizenden te zijner beschikking om te vechten bij Lützen, Bautzen, Dresden, Leipzig, St. Dizier, Montmirail, Chateau Thierry, Chaumont, Champaubert, Laon en ten slotte Ligny en Waterloo.

De belevenissen van de hoofdpersoon uit dit soldatenleven zijn wel zeer merkwaardig. Wij zijn tegenwoordig heel wat gewend, maar als wij bedenken, dat deze eenvoudige man werd geboren als Oostenrijker, als Fransman soldaat werd, als Nederlander onderwijzer was en als Belg stierf, dan beseffen wij, dat anderhalve eeuw geleden ook chaotische gebeurtenissen de wereld in rep en roer hebben gebracht.

Het relaas van Kenis en de bewerking daarvan door Professor Peeters zijn nuchter, objectief en oorspronkelijk. Het werk is zeer beslist een zeer bijzondere bijdrage tot de geschiedschrijving van de Napoleontische periode.

Een boek van grote waarde, dat wij zeer gaarne ter lezing van burger en militair aanbevelen.

B. K.

THE HISTORY OF THE FIFTEENTH SCOTTISH DIVISION, 1939-1945, door Luitenant-Generaal H. G. Martin C.B., D.S.O., O.B.E. Uitg.: William Blackwood & Sons ATD, Edenburg, Londen.

De krijgsgeschiedenis van een Geallieerde Divisie in de tweede wereldoorlog is interessant en leerrijk. Er zijn echter talloze van deze geschiedschrijvingen. De reden waarom dit boek onze bijzondere aandacht trekt ligt in het feit, dat deze divisie voor een belangrijk deel heeft medegewerkt aan de bevrijding van ons land. De divisie maakte deel uit van het 12e Engelse legerkorps, dat, als onderdeel van het 2e Engelse leger niet alleen zulk een belangrijke rol speelde bij de operatie „Market-Garden”, maar ook daarna in Brabant en Limburg nog zulk een harde strijd voerde.

Tot in vele details wordt de strijd bij Best beschreven, waar van 21 september tot 1 oktober verbeten werd gevochten (120 doden, 526 gewonden, 279 vermisten).

Daarna de operatie „Pheasant”, de aanval van het 12e legerkorps tussen Maas en Wilhelminakanaal naar het westen. De 15e Schotse Divisie stond op het front tussen Wilhelminakanaal en St. Oedenrode. De operatie begon op 22 oktober. Op 27 oktober was Tilburg bereikt, dat op 28 oktober officieel bevrijd werd verklaard door de Divisiecommandant (22 doden, 126 gewond, 15 vermist). De feestvreugde in Tilburg was groot. Maar deze vreugde werd verstoord, doordat de Divisie haast je rep je naar het acces van Meyel moest gaan om daar een plotseling dreigende situatie het hoofd te bieden. De Duitsers waren daar op 27 oktober tot een verrassende aanval overgegaan, om daardoor de druk op de Duitsers in West-Brabant en Zeeland te doen verminderen.

De Amerikaanse 7e tankdivisie, die daar lag, werd lelijk verrast en teruggedreven. Het front dreigde te worden doorbroken.

In de vroege morgen van 29 oktober vertrok de Divisie uit Tilburg naar Deurne. Na harde strijd werd de vijand teruggedrongen, hoewel de Duitsers zich in een klein bruggenhoofd over het Noorder kanaal en Deurnse kanaal bij Meyel wisten te handhaven (127 doden, 583 gewonden, 48 vermist). Eerst op 15 november, nadat de Engelsen over het kanaal Wessem—Nederweert waren getrokken kon het Meyel-bruggenhoofd worden opgeruimd.

Daarna volgde de opmars naar de Maas, onder taaie Duitse weerstand en

bijzondere slechte weersomstandigheden. Op 25 november werd de Maas bereikt. De laatste grote actie op Nederlands gebied was de opruiming van het Duitse bruggenhoofd van Blerik, een zeer sterke stelling. In een schitterend voorbereide en prachtig uitgevoerde operatie en met toepassing van een meesterlijke krijgslist werd dit sterke bruggenhoofd op 3 december in een strijd van nog geen 12 uur opgeruimd (22 doden, 85 gewonden, 12 vermist). De strijd werd geboekstaafd als „the perfect battle”.

Van 4 december 1944 tot 23 januari betrok de divisie de „wacht aan de Maas”, noord en zuid van Blerik, gedurende welke periode hevige wederzijdse patrouillestrijd werd gevoerd, onder bijzonder slechte weersomstandigheden.

Op 23 januari werd de divisie uit het front genomen en via Tilburg naar het Rijk van Nijmegen gedirigeerd, om te worden ingezet bij de operatie „Veritable”, de grote aanval uit het noorden tussen Rijn en Maas op noord-Rijnland, welke operatie op 8 februari 1945 begon, waarbij de 15e Schotse Divisie bij zijn aanval van Groesbeek uit zware verliezen leed (232 doden, 1082 gewonden, 215 vermist).

Het is interessant om na te gaan welke moeilijkheden de Divisie bij zijn oprichting op 2 september 1939 had te overwinnen. Zij nam deel aan de strijd in Normandië, de opmars door Frankrijk en België, de overgang over de Rijn en de opmars door Duitsland tot de Oostzee, tot het einde van de oorlog.

In totaal waren de verliezen van deze divisie 1519 doden, gewond 8160 en vermist 2093 man, totaal 11.772.

Er werden 548 onderscheidingen uitgereikt, waaronder 5 Amerikaanse, 41 Franse en 32 Belgische. De divisiegenie-eenheden bouwden 63 bruggen. Er werden 11.700 km telefoon kabel gelegd, 823 radiosets moesten worden vervangen. 825.683 projectielen van de 25 pondeur werden verschoten. Van juni 1944 tot 11 mei 1945 werd 17.500.000 liter benzine verbruikt en 8.050.000 rations levensmiddelen.

Het boek, dat voorzien is van zeer duidelijke kaarten en mooie foto's, geeft ons een bijzonder duidelijk beeld van het optreden van een divisie bij alle denkbare acties en wat daar allemaal voor nodig is. In het bijzonder geeft het ons tevens een inzicht in de bijzondere geest, die deze divisie beheerste.

Een boek, dat wij een zeer prettig geschreven tactiekboek zouden willen noemen en waarvan wij de bestudering warm aanbevelen.

B. K.

Uit de Buitenlandse Vakpers

Engels-Amerikaanse relaties.

De wrijvingspunten tussen Engeland en de Verenigde Staten kunnen in het algemeen in drie groepen worden ondergebracht en wel *historisch, cultureel en economisch*.

De tegenstelling tussen de twee landen dateert uit de dagen van George III, toen Engeland wel belastingen van de Amerikaanse kolonies eiste, maar hen geen vertegenwoordiging in het Parlement toestond. Dit leidde tot de onafhankelijkheidsoorlog toen de oorspronkelijke 13 staten een onafhankelijke republiek vormden onder leiding van George Washington.

Een van de beginselen van de jonge republiek — de vrijheid der zeeën — kwam in botsing met het recht dat Engeland meende te hebben om neutrale handelsschepen tijdens de Napoleontische oorlogen te doorzoeken. Dit leidde tot de oorlog tussen Engeland en Amerika van 1812 tot 1814. Het volgende grote punt was de Monroe doctrine in 1823, waarbij President Monroe de Europese mogendheden waarschuwde niet in te grijpen in de vrijheidsoorlogen die in Zuid-Amerika tegen Spanje werden gevoerd. Deze gebeurtenis maakte de Verenigde Staten tot een wereldmogendheid.

Tijdens de grote hongersnood in Ierland in 1845-1846 emigreerden ruim anderhalf miljoen Ieren uit Ierland naar de Verenigde Staten. Zij vormden daar een belangrijke groep, die de Engelsen zeer grondig haatte.

Vervolgens de Amerikaanse burgeroorlog (1861-1865), waarin met grote verbittering tussen Noord en Zuid werd gestreden. De Britse sympathie was verdeeld, waardoor de Engelsen aan beide zijden verkeerd werden begrepen. Een zeer kwalijke kwestie was het optreden van de Alabama, in 1862. De Alabama was een oorlogsschip dat door de Zuidelijken in Liverpool was gebouwd om koopvaardijsschepen der Noordelijken aan te vallen. Na de burgeroorlog betaalden de Engelsen niet minder dan 15.000.000 pond sterling als schadevergoeding aan de Amerikanen.

In 1897 ontstond ernstige wrijving, toen President Cleveland een zeer scherpe nota naar Engeland zond over de grenzen van Venezuela. Een oorlog scheen zelfs niet tot de onmogelijkheden te behoren. Maar de spanning werd overwonnen.

De verbetering in de verhouding begon in 1898, toen Engeland Amerika steunde in de oorlog tegen Spanje.

De eerste jaren van de 20e eeuw werden gekenmerkt door een steeds toenemende rijkdom van de Verenigde Staten. Er ontstond een nieuwe klasse, die der miljonairs. Deze begonnen Europa te bezoeken. Maar men beschouwde daar deze „nieuwe rijken” met weinig welwillendheid. Het resultaat was, dat allen in de Verenigde Staten terug kwamen met de idee, dat het maar beter was om uit Europa weg te blijven. Dat was de grondslag voor het isolationisme, dat later zulk een grote invloed kreeg.

In de eerste wereldoorlog deed Amerika in april 1917 zijn intrede in de strijd aan de zijde der Geallieerden, als gevolg van de onbeperkte duikbootoorlog der Duitsers. De Amerikaanse hulp was doorslaggevend voor het verloop van die strijd. De Verenigde Staten hadden de Geallieerden aanzienlijke leningen toegestaan. Deze werden niet of ten dele terug betaald. Van alle landen betaalde alleen Finland de gehele schuld terug. Dit bevorderde op zijn beurt weer het isolationisme. Het gebrek aan steun van Engeland aan Amerika toen Japan Mandsjoerije bezette vergrootte de isolationistische neiging nog meer. Bij het uitbreken van de tweede wereldoorlog was Amerika dan ook strikt neutraal. „Cash and Carry” was de richtlijn. Maar het instinct tot zelfbehoud deed de Amerikanen onder leiding van Roosevelt van inzicht veranderen. In juli 1940 stelde Amerika vijftig duikbootjagers ter beschikking van de Engelsen in ruil voor het gebruik van bases in West-Indië. In maart 1941 volgde de leen- en pachtwet waardoor materieel ter waarde van 7.500.000 pond sterling ter beschikking van Engeland kwam. Het was de Japanse overval op Pearl Harbour die Amerika in de oorlog dreef en waardoor Amerika en Engeland bondgenoten werden.

De Engels-Amerikaanse verhoudingen in de tweede wereldoorlog waren zeer goed, wat voor een groot deel te danken is geweest aan de goede verstandhouding tussen Roosevelt en Churchill. Na de oorlog waren de Verenigde Staten de machtigste mogendheid ter wereld, terwijl Engeland — hoewel overwinnaar — vrijwel was uitgeput en Frankrijk door interne moeilijkheden werd verscheurd. De Britse verkiezingen in 1945 brachten

de Labour Party met grote meerderheid aan de regering. Vele Labourleden waren Amerika — als kapitalistisch land — niet welgezind. Daartegenover stond dat vele Amerikanen het socialisme zien als een soort stap naar het communisme. De onfortuinlijke lekken in de Engelse veiligheidsdienst ten aanzien van de atoomgeheimen (het geval Klaus Fuchs) maakten bij vele Amerikanen een minder prettige indruk. Daarentegen was de „heksenjacht” van MacCarthy voor alle Britten slecht verteerbaar.

Culturele verschillen.

De bevolging van de Verenigde Staten telt talloze emigranten uit alle delen van de wereld. Daardoor is het Amerikaanse volk minder homogeen dan het Britse. Niettemin zijn er typische karaktereigenschappen. In het algemeen kan worden gezegd dat de Amerikanen meer materialistisch, meer spontaan en recht op het doel af en in hun emoties meer nadrukkelijk zijn dan de Britten. De Britse gereserveerdheid ligt de Amerikanen niet zo goed.

De misverstanden die er tussen Engelsen en Amerikanen zijn, zijn derhalve dan een serie gebeurtenissen in de laatste twee eeuwen veroorzaakt, bovendien is er verschil in de wijze van leven. Maar fundamenteel verschillen de beide volkeren toch weinig. Beide naties aanvaardden volkomen de vier grote vrijheden: vrijheid van gedachte, vrijheid van het woord, vrijheid van de pers, vrijheid van godsdienst. In het huidige tijdsgewricht moeten beide volken samenwerken om het communistische gevaar het hoofd te bieden. Het geheim van goede betrekkingen tussen twee landen hangt in de eerste plaats af van de gemeenschappelijke belangen en vervolgens van de persoonlijke contacten. De gemeenschappelijke belangen zijn zo groot en zo duidelijk, dat daar niet verder over behoeft te worden uitgewijd. Beide landen hebben elkaar in de gemeenschappelijke strijd tegen het imperialistische communisme nodig. Wat betreft de persoonlijke contacten is Amerika door zijn „harde” dollar veel beter in staat om de Amerikanen naar elders te laten gaan, dan omgekeerd. Schrijver stelt een aantal maatregelen voor waardoor het bezoek van buitenlanders aan Amerika vergemakkelijkt en gestimuleerd kan worden.

„Anglo-American relations” door Luitkolonel W. Whitnall in „The Army Quarterly”, October 1955. B. K.

Het belang van verbindingen in de oorlogvoering.

De oorlogvoering is door de ontwikkeling van de verbindingen radicaal gewijzigd. De militaire aanvoerder is door de radio tot over de grootste afstanden met chefs en ondercommandanten verbonden. Hij doet zijn leiding gevoelen tot op de breedste fronten. Het vliegwezen stelt de aanvoerder in staat om de strategische beginselen op ideale wijze toe te passen. Snelheid, concentratie van krachten en verrassing kunnen door de luchtmacht op vrijwel volmaakte wijze worden uitgebuit.

Het luchttransport neemt een steeds grotere plaats in. De Duitsers begonnen er mee in Noorwegen, daarna in Nederland, vervolgens op Kreta. In oktober 1942 — tijdens het Duitse offensief bij Stalingrad — vervoerde de Luftwaffe 27.000 man en 43.000 ton materieel naar het front en bracht 51.000 gewonden en 3500 ton materieel naar het achterland. In maart 1944 werd de divisie Wingate, met al haar materiaal, muilieren en bulldozers, in Birma door de lucht vervoerd en sneed daar de Japanse verbindingen tussen Mandalay en Mythyndia af. In maart 1945 werden in Birma 60.000 man van het 14e leger met al hun materiaal over 500 km door de lucht vervoerd, om de laatste Japanse tegenaanval in dit gebied schaaakmat te zetten. De luchtbrug naar Berlijn en in het bijzonder de oorlog in Korea hebben ons de ongekende mogelijkheden van het vervoer door de lucht getoond. Al deze voorbeelden laten dus tevens zien, dat de verbindingen een voortdurende invloed hebben uitgeoefend op de voorbereiding van en op het voeren van de oorlog. En de mogelijkheden op dit gebied zijn nog lang niet uitgeput!

Door de moderne energiemiddelen toe te passen op de verbindingen, heeft de moderne mens de ruimte overwonnen. De oorlog kan voortaan alle punten van de wereld bereiken. De onbegaanbare zandwoestijnen rondom de evenaar of de eeuwige ijs- en sneeuwmassa's van de Poolgebieden — gisteren nog zonder betekenis — worden vandaag bases voor aanval en verdediging.

West-Europa zoekt in de Sahara de diepte, die nodig is voor de manoeuvre van zijn strijdkrachten. Het arctische continent krijgt een grote strategische betekenis, offensief omdat het gelegen is op de boog die de grote industriegebieden van het Noordelijk halfrond verbindt, en defensief, omdat dit gebied het opstellen van een aaneengesloten radarfront toelaat.

Op deze grote afstanden — die de schaal van een toekomstig conflict zullen zijn — wordt de macht van de verbindingen de beslissende strategische factor. Vandaar de noodzaak van de aanleg van over heel de wereld verspreide bases, die de bedrijfszekerheid en de veiligheid van de verbindingssassen moeten garanderen. Deze bases dienen niet alleen voor de militaire acties. In een nieuw conflict zullen de nationale hulpbronnen van geen enkel land meer toereikend zijn. Grote hoeveelheden grondstoffen en arbeidskrachten, machines en materiaal zullen moeten worden vervoerd om aan de behoeften van de oorlogvoering te kunnen voldoen. Daarbij ontstaat het streven om het vervoer te land, ter zee en in de lucht los te maken van de installaties, die nu nog daarvoor nodig zijn. Daarom zullen voertuigen „terreinvvoertuigen” moeten zijn, zullen schepen de mogelijkheid moeten hebben om buiten de havens te lossen en te laden en zullen vliegtuigen moeten kunnen landen en opstijgen zonder de hulp van kilometers lange betonnen startbanen. De nieuwe vernietigingsmiddelen zullen leiden tot een steeds grotere verspreiding op ieder mogelijk gebied. Daardoor zullen in een nieuwe oorlog de aeronavale operaties — gevolgd door een optreden te land — van steeds grotere betekenis worden.

Op economisch gebied zal dit er toe leiden om de verbindingsmiddelen reeds in vredetijd aan hun oorlogsbestemming aan te passen en hun mobilisatie en integratie in een gemeenschappelijke pool voor te bereiden. De brandstof is van bijzonder belang in het vraagstuk der verbindingen. Zonder brandstof geen transporten en geen manoeuvres. Het verkrijgen, opleggen en vervoeren van de brandstof zijn allesbeheersende kwesties geworden. Daarom zijn de Kaukasus en het Midden-Oosten met hun olievoorraden en voor de Sovjet-Unie en voor het Westen van zoveel betekenis. Daardoor stijgt voortdurend de betekenis van die gebieden waar uranium wordt gevonden, daar de atoomkracht als voortdrijvingsmiddel steeds grotere vormen gaat aannemen.

Ook op tactisch niveau gaan de verbindingen een steeds grotere rol spelen. Het begrip „front” bestaat in feite niet meer. Het front is nu overal en daardoor worden de verbindingen steeds belangrijker. Belangrijker óók voor de vijand, die niet zal nalaten om het zo uitermate kwetsbare verbindingenet af te snijden.

De krijgskunst wordt steeds meer een kwestie van strijd om de verbindingen,

waarbij het hanteren van de verbindingmogelijkheden even belangrijk is, als dat van de troepen zelve. Reeds nu is het zo, dat voor elke combattant 100 mensen in het achterland werken. Daarnaast zal in de staven der grote eenheden het aantal technici moeten toenemen, om de talloze problemen op het gebied van de verbindingen op de juiste wijze te kunnen oplossen.

Om te overwinnen moet men steeds kunnen beschikken over voldoende krachten op het punt waar men de beslissing wil forceren. De industriële en technische omwenteling van de 19e en 20e eeuw scheidt de mogelijkheid om dit op een wereldomvattende schaal te kunnen uitvoeren. Daarnaast dient men tevens te beseffen, dat de kwetsbaarheid der verbindingen in gelijke mate is toegenomen.

Gabriel Bouten in „Tijdschrift voor militaire documentatie”, sept. 1955. B. K.

Communistische indoctrinatie-methoden.

Sinds de communisten in Rusland aan de macht zijn gekomen hebben zij er steeds naar gestreefd om „een nieuwe generatie” te scheppen, geheel geïndoctrineerd met de Leninistische-Stalinistische opvattingen. Thans beweren de communistische leiders, dat de „nieuwe Sovjetmens” een feit is geworden.

De opvoeding beoogt de jeugd tot actieve communisten te maken. Volkomen discipline is daarbij de allesbeheersende factor. De kleuter-, lagere, middelbare en technische scholen en de universiteiten zijn hierop volledig ingeschakeld.

Om het Sovjet-ideaal te ontwikkelen, is het noodzakelijk dat er geen culturele, geestelijke en sociale verbindingen bestaan met het buitenland. Er is één door de staat vastgestelde opvatting ten aanzien van de Sovjet-Unie zelve en van het buitenland, Amerika in het bijzonder.

Op wetenschappelijke wijze geschiedt de vorming van toekomstige communistische leiders o.m. aan de Lenin-Universiteit in Moskou. Daar leren studenten uit alle landen hoe men in een dictatoriaal geregeerde staat de macht kan handhaven, opdat zij in hun eigen land deze theorieën kunnen toepassen. In het derde jaar worden de studenten in Moskou practisch tewerkgesteld bij het ministerie van buitenlandse zaken of dat van arbeid en de meest belovenden in de staven van de leiders der Cominform. Zij krijgen ook opdrachten van de Cominform in het buitenland uit te voeren. De opleiding beoogt de studenten de

methoden bij te brengen hoe men een revolutie voorbereidt. Zij worden onderwezen in de militaire wetenschap, spionage- en sabotage-methoden en het vormen van strijdgroepen.

De geheime staatspolitie leert hun de organisatie van politieke politie-systemen. Steeds wordt hen voorgehouden zich te hoeden voor persoonlijke zwakheden. Voor het bereiken van het doel moet alles wijken en daarbij moet men niets en niemand ontzien. Waar politieke moeilijkheden zijn, daar worden de studenten heengestuurd om „ervaring” op te doen, zoals in de Spaanse burgeroorlogen en later in China en Korea. Per jaar studeren 5000 studenten aan de Lenin-Universiteit af. Andere instituten zijn gericht op de Balkan, Canada en de Verenigde Staten. Op een universiteit zijn zeer veel negers. Op de Franse Akademie, waar 30 % van de leerlingen buitenlander is, wordt een generale-stafopleiding voor vijfde-colonne-activiteiten gegeven. Vele Spaanse communisten bezochten deze academie, waar ook Tito zijn opleiding kreeg. Op twee universiteiten worden alleen Chinezen opgeleid. De Sovjet-Unie vormt aldus een reusachtig apparaat voor het verwekken van de wereldrevolutie.

Wetenschap en godsdienst

De wetenschap staat geheel in het teken van het Leninisme. Alle nieuwe ideeën en uitvindingen zijn als gevolg van de wet op de staatsgeheimen, eigendom van de staat. Inbreuken hierop worden zwaar gestraft. Ook de godsdienst is volkomen onder de controle van de partij en niets wordt nagelaten om de godsdienst uit te roeien. In 1948 werd op bevel van Stalin de „Desinform” opgericht, als geheime onderafdeling van de „Cominform” ter vernietiging van de godsdienst en om het Rooms Katholicisme in Oost-Europa op te ruimen. De Desinform-agenten worden opgeleid in 6 „seminaries”, in Lithauen voor Noord- en West-Europa, in Boekarest en in Constanza, voor Oost-Europa en de Balkan, in Feodosia in de Krim voor de Mohammedaanse landen en twee in Siberië voor China en de overige Aziatische landen, want het gaat tegen alle godsdiensten. De Desinform-„priesters” worden geheel ingewijd in de bestaande rituelen en kunnen volledig als priester optreden. Zij zijn allen lid van de geheime politie en werken over de gehele wereld. Men schat hun aantal nu op 40.000.

Ideologische mobilisatie

De poging van de Sovjet-leiders om

de wereld in hun greep te krijgen is ontzagwekkend. Alle bestaande tegenstellingen in het Westen worden opgeschroefd en uitgebuit. Geestelijke verwarring wordt aangewakkerd. Wat doet het Westen daartegen? Uit een oogpunt van ideologische strijd zijn wij in feite ongeschoold! Op de scholen, lagere middelbare en hogere, wordt weinig of niets gedaan aan het aankweken van discipline, vaderlandsliefde, opvoeren van het moreel. Nationale en internationale problemen worden niet behandeld. Op de universiteiten zijn de strategie, te land, ter zee en in de lucht en de krijgsgeschiedenis volslagen onbekend. Tegenover de allesomvattende aanvalspogingen van de communisten staat het Westen vrijwel zonder wapenrusting. Het leven is ingesteld op gemak, luxe, het najagen van geestelijk lege en ijdele ontspanning.

Gelukkig trekt die onwetendheid nu de aandacht van burgerlijke, geestelijke en militaire leiders. Het is nog niet te laat. Tegen de massale poging om door middel van een wereldomvattende ideologische indoctrinerings met communistische opvattingen moet een contrabeweging ontstaan. Die kan slagen, want de Westerse beginselen staan op oneindig hoger niveau dan die achter het ijzeren gordijn. Maar men moet niet denken dat men daarmee alleen de strijd wint, want het streven van de Sovjets is er juist op gericht die beginselen te vernietigen.

Aalmoeziener Henderson in „Military Review”, oktober 1955. B. K.

Het grote Amerikaanse radarwaarschuwingsnet

De kortste luchtverbinding van New York naar Tokio en van New York naar Moskou snijdt de Poolcirkel. Het sinds 1929 door de Russen geannexeerde Frans-Josephland is slechts 5500 km van Chicago verwijderd. De meest noordoostelijke Siberische vliegvelden zijn maar 4000 km van Seattle verwijderd. Verrassende luchtaanvallen van Russische zijde op de Verenigde Staten via het Poolgebied vormen een zeer ernstige bedreiging van Canada en de Verenigde Staten. Ook de kusten van Noord-Amerika vormen geen veilige grens meer. Vliegdekschepen en lange afstand bommenwerpers hebben deze grenzen ook hun veiligheid ontnomen.

Met grote kracht werken de Verenigde Staten — in samenwerking met Canada — aan de opbouw van een radarwaarschuwingsnet, dat het achterland de

nodige beveiliging moet geven. Niettemin is dit radarnet niet afdoende. Zeer hoog en zeer laag vliegende vliegtuigen worden er niet door ontdekt. Men neemt aan dat 10—35 % der vijandelijke vliegtuigen niet ontdekt wordt. Ook de geleide projectielen kunnen door hun grote snelheid en de grote hoogte waarop zij zich voortbewegen niet op tijd worden waargenomen. Om de luchtafweer een zo groot mogelijke kans te geven om de juiste maatregelen te treffen, zijn de radarstations zo ver mogelijk naar voren opgesteld. Men is in Noordamerika bezig om op ± 200 km voor de kusten kunstmatige eilanden te bouwen. Het eerste van deze serie — radareilanden — zal op de Georgebank ongeveer 160 km voor de Amerikaanse Oostkust worden opgericht. Het zal op drie pijlers komen te staan, ruimte bieden voor 70 man, de radarapparaten en een landingsplaats voor helicopters. Het eiland-platform zal 24 m boven de zee komen. De diepte van de zee is op deze plaats 30 m.

De voorste D.E.W.-keten (Distant Early Warning) zal ongeveer ter hoogte van de 70e breedtegraad komen te liggen. De aanleg en de verzorging dezer stations, die in vrijwel onbewoonde Poolgebieden komen te liggen, vormen een groot probleem. Men krijgt enig idee van de enorme kosten die hiermede gemoeid zijn als men nagaat, dat de aanleg van de basis Thule op de noordelijke punt van Groenland, meer dan 120 miljoen dollar heeft gekost.

De radarstations van de D.E.W.-lijn zijn in staat om de in Siberië opstijgende vliegtuigen die een aanval op Amerika willen doen, al drie uur na hun start te registreren, zodat er dan nog vier uur voor het nemen van maatregelen overblijven. Een tweede keten de zg. M.C.L. (Mid Canada Line) zal ter hoogte van de 55e breedtegraad komen. De derde lijn, de Pinetree Chain komt ter hoogte van de Amerikaans-Canadese grens en zal ± 30 stations omvatten. En tenslotte zijn er in de Verenigde Staten zelf nog een aantal stations rondom bijzonder belangrijke centra. Daarnaast zullen varende en vliegende radarstations (off shore picketts) het gehele net nog aanvullen. Alle waarschuwingen gaan naar het hoofdkwartier van de Amerikaanse luchtverdediging in Colorado Springs, dat de gewenste afweermaatregelen kan treffen.

Das grosse Amerikanische Radar-Warnnetz, door N. Freierleben in „Wehrtechnische Hefte“, Hft 6, 1955. B. K.

Verbeteringen aan tank M 48 nodig en mogelijk.

Gebrek aan tijd en geld, nodig voor een goede research en ontwikkeling, hebben ons een middelbare tank M 48 gebracht met bepaalde voordelen, doch evenzeer met tekortkomingen, waarvan de beperkte actieradius wel de meest belangrijke is. Een en ander is geen geheim en men dient daarbij in aanmerking te nemen, dat het wapen een oorlogs- en geen vredesproduct is. De Koreaanse oorlog vroeg op korte termijn om een tank, zonder dat er tijd was voor zeer zorgvuldige beproevingen. In die tijd was het beste soms de vijand van het goede. Daarbij komt dat intussen de atoomoorlogvoering met zijn grotere verspreiding van troepen en inrichtingen meer op de voorgrond is getreden. De eis voor het afleggen van grote afstanden is daardoor meer op de voorgrond getreden. De M 48 is niet het enige voorbeeld van een wapen met nadelen en men moet verwachten, dat ook in de toekomst zich tekortkomingen zullen blijven melden nu de wetenschap en research niet, zoals vroeger, gebruik kunnen maken van een rustige periode tussen twee oorlogen.

Intussen is onofficieel bekend gemaakt, dat een Russische tank van dezelfde soort een actieradius heeft, die ongeveer tweemaal zo groot is en daar kan geen genoegen mee worden genomen. „Ordnance” is dus bezig maatregelen te bezien om aan dit bezwaar tegemoet te komen. De bekende combinatie: snelheid, vuurkracht, pantsering en terreinvaardigheid speelt hier wederom de bekende rol. Het een moet tegen het ander worden afgewogen. Men kan nu zoeken naar lichtere en toch betere materialen en een uitbalanceren van pantsering en snelheid in verband met de veiligheid. Dit is echter reeds eerder bezien en zal vermoedelijk weinig opleveren. Men kan het beste zijn krachten wijden aan het probleem van de motor en het daarbij zoeken in verbeteringen in de mechanische uitvoering, welke het binnen- zowel als het buitenwerk in omvang zouden terugbrengen, en tevens zouden leiden tot opvoeren der operationele mogelijkheden. (Nog dient te worden opgemerkt, dat de M 48, in tegenstelling met Europese tanks, een benzinemotor en geen dieselmotor heeft, welke laatste bepaalde voordelen biedt).

„What about our tanks?” door Mark S. Watson in „Ordnance”, nov./dec. '55. v. H.

De Achttiendaagse Veldtocht

Na een uiteenzetting over de Duitse en de geallieerde plannen, geeft schrijver een bijzonder duidelijk chronologisch dags-gewijs overzicht van het beloop der operaties van het Belgische leger van 10 Mei 1940 tot de capitulatie op 28 Mei daaropvolgend. Hieruit blijkt welke fatale gevolgen de Duitse strategische overval op de bruggen over het Albertkanaal bij Vroonhoven en Veldwezelt, alsmede de overval op het grote fort Eben Emaël hebben gehad. Daarmede was van de eerste dag af een bres in het Belgische verdedigingssysteem geslagen, waardoor de Duitsers hun pantsers konden jagen. In het Zuiden wordt de door de Fransen bezette Maaslinie bij Houx doorbroken. Ook daar stoten de Duitse pantsers door. Bij Leuven boekt de derde Britse infanteriedivisie onder generaal Montgomery succes door de Duitse aanvallen volledig af te slaan. Maar de ineenstorting van het negende Franse leger op de zuidflank is mede oorzaak dat de Belgen moeten terugtrekken op de Scheldestelling. Het beëindigde tegenoffensief tegen de Duitse saillant aan de Somme gaat niet door als gevolg van de plotselinge dood van generaal Billotte, die het geallieerde opperbevel in België en Noordwest Frankrijk

voerde. Het duurt drie dagen voor hij vervangen wordt. Steeds verder moeten de Belgen terug. Bij het begin van de strijd beschikten de Belgen over een strijdmacht ter waarde van 23 divisies. Op Mei, na veertien dagen strijd, zijn er nog slechts vier divisies in zeer goede conditie. Op 26 Mei, even voor 19.00 krijgt Lord Gort, de commandant van de B.E.F. (British Expeditionary Force) bevel om zijn troepen in te schepen. De Belgen geven zich er rekenschap van dat de geallieerden in de onmogelijkheid verkeren om hulp te bieden. De munitie raakt op.

Onder die desastreuze omstandigheden besluit de koning te capituleren, na eerst de Fransen en Engelsen daarvan op de hoogte te hebben gesteld. In de vroege morgen van 28 Mei worden de vijandelijkheden gestaakt. Het fort van Pepinster, het laatste fort van de vesting Luik, capituleert het laatste, namelijk in de loop van 29 Mei. Schrijver besluit zijn interessant krijgshistorisch artikel met de woorden „Het Belgische leger, gewond en uitgeput, had zijn plicht geheel volbracht”, woorden waarmee wij het geheel eens kunnen zijn.

„De Achttiendaagse Veldtocht”, door luitenant-kolonel R. Lutens in „Het Le-ger de Natie”, Mei 1955. B. K.

MAATKLEDING

- Herencostuums in moderne dessins en chique coupe
 - Mantelcostuums in alle gewenste modellen
 - Sportcombinaties van zuiver wollen Essex Tweed en kamgaren pantalons
- Onze merken garanderen U een prima kwaliteit o.a. Kellana - Champion - Essex - Harris

WILLY v. d. NAT Den Haag
Zoutmanstraat 59 - Tel. 332576 en 339053

Romney-loodsen

11 × 30 m

NISSENHUTTEN

5 × 11 m en 7,60 × 11 m.

Ook leverbaar in andere lengten.

HOUTEN BARAKKEN DIRECTIEKETEN GOLFPLATEN

Bouwk. Techn. Handelsbureau
K. BOSMAN - DEN HAAG

Juliana v. Stolberglaan 394, Tel. 770773
Opslagterrein te Langenboom (N.Br.)
Telefoon 30

DIESEL-AGGREGATEN

tot elke vermogen

DORNHOF
ZELFREGELENDE
DRAAISTROOM-
GENERATOREN

AGGREGATENBOUW

vander Leun's
TECHNISCHE ONDERNEMING
KERKSTRAAT 11-13 - TELEFOON 151 (2 LUNEN)
SLIEDRECHT

DIESEL-ELECTROTECHNIEK
VOOR LAND-EN SCHEEPSINSTALLATIES